

bokselskap.no, 2015

Bjørnstjerne Bjørnson: *En fallit*

Teksten er hentet fra Universitetet i Oslo/dokpro.uio.no. Dokpros tekst er basert på *Samlede Digter-Verker*, standardutg. i 9 bind, Kristiania, Gyldendal, 1919–20.

ISBN: 978-82-8319-228-5 (digital, bokselskap.no), 978-82-8319-229-2 (epub), 978-82-8319-230-8 (mobi)

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Bjørnstjerne Bjørnson

En fallit

Skuespil i fire handlinger

bokselskap.no

Oslo 2015

[De handlende](#)

[Første handling](#)

[Annen handling](#)

[Scene-ændring](#)

[Tredje handling](#)

[Fjerde handling](#)

DE HANDLENDE

Tjælde, *grosserer*.

Fru Tjælde.

Valborg og Signe, *deres døtre*.

Løjtnant Hamar, *Signes forlovede*.

Sannæs, *Tjældes fullmægtig*.

Jakobsen, bryggermester hos Tjælde.

Advokat Berent.

Administrator.

Gæster:

Sognepræsten.

Overtoldbetjent Pram.

Konsulerne Lind, Finne, Ring.

Grossererne Holm, Knutzon, Knudsen, Falbe.

FØRSTE HANDLING

Stor stue hos Tjælde mod en åben veranda, omslynget af blomster; sjøen; i ramme af et væstlandsk holme-parti ses sejlere over sjøen i halvdødt vejr. En stor sejl-båd med opslagne sejl lige ved verandaen til højre. Rummet er yppigt og fyldt med blomster. To vinduer, som går helt ned til gulvet, til venstre, to døre til højre. Bord i midten, læne- og gyngestole omkring. En sofa i forgrunden til højre.

Første møde.

Løjtnanten og hans forlovede; (senere) fru Tjælde; (senere) Valborg.

Løjtnant Hamar (*ligger på sofaen*).

Hvad skal vi finne på i dag?

Signe (*gyngende*).

Um! (*Stilhed*).

Hamar.

Sejl-turen i nat var dejlig. (*Gispende*). Men jeg er træt i dag. – Skal vi ride en tur?

Signe.

Um! (*Stilhed*).

Hamar.

Det blir varmt i sofaen. – Jeg tror, jeg flytter mig (*gør så*).

Signe (*begynner nynne, mens hun fremdeles gynger*).

Hamar.

Spil lidt, Signe.

Signe (*halvt syngende*).

Pianofortet er ustæmt.

Hamar.

Så læs lidt for mig.

Signe (*som før, seende ud ad vinduet*).

Der bader de hæsterne. Der bader de hæsterne. Der bader de hæsterne.

Hamar.

Jeg tror også, jeg vil bade mig. – Eller jeg venter til nærmere middagen.

Signe (*som før*).

Det giver bedre appetit. Bedre appetit. Appetit.

Fru Tjælde (*kommer langsomt gående fra højre*).

Hamar.

Hvor du ser tankefull ud!

Fruen.

Ja; jeg ved ikke, hvad jeg skal finne på.

Signe (*som før*).

Til middag mener du?

Fruen.

Ja.

Hamar.

Skal her komme nogen.

Fruen.

Ja, far skriver, at Finnes kommer.

Signe (*talende*).

Nu, nogen kedsommeligere kan det dog ikke være.

Fruen.

Hvad tror du om afkogt laks og kyllinger?

Signe.

Det havde vi jo nylig.

Fruen (*sukker*).

Vi havde alting nylig. Her kommer så lidt på torvet nu.

Signe.

Så må vi bestille fra hovedstaden.

Fruen.

Ja, den maden, den maden!

Hamar (*gispende*).

Den er dog det beste, vi har.

Signe.

At spise ja; men ikke at lage; jeg vil aldrig lage mad.

Fruen (*sætter sig ved bordet*).

At lage kan ænda gå an; men bestandig at finne på noget nyt.

Hamar.

Hvorfor har I ikke, som jeg så ofte har sagt, en udlært hotel-kok?

Fruen.

Å, vi har prøvet det med. Det gir bare ænnu mere styr.

Hamar.

Ja, fordi han savnede opfinsomhed. Tag en fransk!

Fruen.

Så måtte jeg jo stå ved siden af og oversætte. Nej, jeg kommer aldrig længere æn til maden. – Og i den senere tid, da det er blevet så svært for mig at gå! –

Hamar.

Jeg har ingensteds hørt så meget tale om maden, som her i huset.

Fruen.

Du har vel aldrig før været i et stort handelshus. Vore venner er jo især købmænd, – og de fleste af disse har ingen større fornøjelse.

Signe.

Nej, det er vist.

Fruen.

Har du *den* kjole på i dag?

Signe.

Ja.

Fruen.

Det er én for hver dag.

Signe.

Når Hamar er ked både af den blå og af den grå, hvad skal jeg så gøre?

Hamar.

Å, jeg er just ikke gladere i den der.

Signe.

Se så! – Ja, da skal du sannelig få vælge en ud selv.

Hamar.

Kom med til hovedstaden!

Signe.

Ja, mor, Hamar og jeg har overlagt, at vi må der in igæn.

Fruen.

I var der jo for fjorten dager siden.

Hamar.

Akkurat fjorten dager for længe siden –!

Fruen (*i tanker*).

Nej, hvad skal jeg finne på.

Valborg (*ses fra verandaen, stigende op fra venstre*).

Signe (*som just har vænt sig*).

Der kommer hennes højhed.

Hamar (*vænder sig også*).

Men en buket? – Å-hå! Den har jeg set før.

Signe.

Så? – *Du* har git henne den?

Hamar.

Nej, jeg kom gennem lundene – og der, i Valborgs lund, stod den på bordet.
Er det din fødselsdag?

Valborg.

Nej.

Hamar.

Det trodde jeg heller ikke. – Er her nogen annen højtidelighed på færde?

Valborg.

Nej.

Signe (*pludselig*).

Ha, ha, ha, ha!

Hamar.

Hvad ler du ad?

Signe.

Af forståelse! Ha, ha, ha, ha!

Hamar.

Hvad forstår du?

Signe.

Hvilke hænder som har farvet altaret! Ha, ha, ha, ha!

Hamar.

Du tror formodentlig, det er mine?

Signe.

Nej, hænder meget rødere æn dine! Ha, ha, ha, ha!

Valborg (*kaster buketter*).

Signe.

Å, det er ikke godt at le så meget i varmen. Men det er kosteligt. Har han nu også funnet på dette? Ha, ha, ha, ha!

Hamar (*i jubel*).

Skulde det være –?

Signe (*ligeså*).

Jo! Du må vide, at Valborg –

Valborg.

Signe! –

Signe.

– som har uddelt så mange lands-kænte kurve, ænnelig får sine kurve fyldte af et par røde hænder – ha, ha, ha, ha! –

Hamar.

Sannæs?

Signe.

Ja! – (*peger ud ad vinduet*). Der står synderen! Han venter dig, Valborg, at du skal komme drømmende med buketten i hånden – ja, så, som du kom.

Fruen (*rejser sig*).

Nej, det er far, han venter. Han har altså set ham. (*går ud på verandaen, til venstre*).

Signe.

Ja, det er virkelig far. På brunen.

Hamar (*op*).

På brunen! Kom lad os gå ned og hilse på brunen!

Signe.

N-e-j.

Hamar.

Vil du ikke hilse på brunen? – En kavalierists hustru må ælske hæsten næst efter manden!

Signe.

Og han hustruen næst efter hæsten.

Hamar.

Hvad? Er du da skinsyg på brunen?

Signe.

Å, det ved jeg godt, at du aldrig har holt så meget af mig som af brunen.

Hamar.

Kom nu! *(løfter hende op af stolen).*

Signe.

Men jeg bryr mig ikke det ringeste om brunen.

Hamar.

Væl, så går jeg alene!

Signe.

Nej, så går jeg med!

Hamar *(til Valborg).*

Vil ikke du også hilse på brunen.

Valborg.

Nej, så skulde det da være på far!

Signe *(baglængs, mens de danser ud).*

Ja, naturligvis på ham også!

(de går).

Annet møde.

Valborg. Sannæs. (Valborg går hen til vinduet længst fræmme og står og ser ud. Hennes dragt har samme farve som den lange gardin, og hun skjules noget af blomsterne og en statue. Sannæs kommer in fra venstre med en liden to-delt ridevæske og et rejse-sjal. Han lægger bægge dele på en stol ved døren. I det han vender sig, ser han buketter og går fræm).

Sannæs.

Der er den! Har hun tabt den eller kastet den? Lige meget, hun har båret den.
(*Tar den op, kysser den og vil gæmme den*).

Valborg (*fræm*).

Lad den ligge!

Sannæs (*taber den*).

De her? – Jeg så ikke –

Valborg.

– Men jeg ser Deres hensigt. Hvorledes tør De understå Dem at ville forfølge mig med Deres blomster og Deres – røde hænder. (*Han lægger bægge hænder på ryggen*). Hvorledes kan De våge at se på mig således, at jeg blir til latter for hele huset og derved naturligvis for hele byen?

Sannæs.

Jeg, – jeg, – jeg ...

Valborg.

Æn jeg da? Har ikke også jeg et Jeg, som der skal tages hensyn til? De kommer uopholdelig ud af huset, hvis De ikke tar Dem i agt. – Skynd Dem afsted, før de andre kommer in!

Sannæs (*vænder sig, flyttende hænderne foran, og går til højre ud af verandaen*).

Tredje møde.

Tjælde. Fruen. Hamar. Signe. Valborg. (Ænnu innen de ses at komme op over verandaen fra venstre, høres de første replikker af Hamar og Tjælde).

Tjælde.

Ja, det er et prægtigt dyr.

Hamar.

Prægtigt? Jeg påstår, der er ikke dens mage i landet.

Tjælde.

Kan såmænd gerne være. – Så du – den er ikke sved engang?

Hamar.

Den har et ånde-dræt som en hval! Og dens skabning? Dens hode, dens ben, dens hals, dens ... noget så dejligt, så fint er ikke til!

Tjælde.

Ja, den er vakker. – Har du været ude og sejlet? (*stanser og ser på båden*).

Fruen (*går frem og ud ad øverste dør til højre*).

Hamar.

Jeg var ude om øerne i nat, kom imorges inover sammen med fiskerne, – en ypperlig tur!

Tjælde.

Ja, den, som havde tid til det!

Hamar.

Men det må da være inbildning, dette, at du aldrig har tid?

Tjælde.

Nu, tid væl; – men ikke humør.

Signe.

Ja, hvorledes var det, der du kom fra?

Tjælde.

Slæt!

Valborg.

Vælkommen, far!

Tjælde.

Tak! –

Hamar.

Kan du ingen ting redde?

Tjælde.

Foreløbig ikke; – og det var derpå, det kom an.

Hamar.

Brunen blir altså det eneste, som fallitten giver dig?

Tjælde.

Ved du, at jeg kan sige, den hest nu koster mig 15 a 20,000 Spd.

Hamar.

Ja, det er jo den eneste lyde, den har! Men når galt skal være, og du har råd til det – hæsten er over enhver pris! –

Tjælde (*vænder sig om, lægger hatten, over-sjalet og tar hanskerne af*).

Signe.

Det er yndigt at høre din begejstring, når du taler om hæster. – Det er, tror

jeg, den eneste, du ejer.

Hamar.

Ja, var jeg ikke kavallerist, så vilde jeg være hæst!

Signe.

Tak! Hvad skulde så jeg være? –

Valborg (*gående forbi*). "O, var jeg sadlen på din ryg! o, var jeg pisken på din lænd!"

Hamar.

O, var jeg blomsten i din – (*for sig*) "hænd" kan ikke gå.

Tjælde (*er kommen frem, har mødt fru, som kom in fra højre*).

Nu, hvordan har du det så?

Fruen.

Å, jeg har mere og mere ondt for at gå.

Tjælde.

Beständig fejler du noget, min kære! – Har du lidt mad til mig?

Fruen.

Ja, den har længe stået færdig. Der er den. (*En jante in med et bræt, som sættes på bordet*).

Tjælde.

Det var godt.

Fruen.

Vil du have en kop te?

Tjælde.

Nej, tak.

Fruen (*som sætter sig hos ham og skænker ham et glas vin*).

Hvorledes stod så til hos Møllers?

Tjælde.

Slæt, har jeg sagt.

Fruen.

Jeg har ikke hørt det.

Valborg.

Jeg fik i dag brev fra Nanna. Hun fortæller, hvorledes det gik til, da rætsbetjentene kom, og familien intet visste.

Tjælde.

Ja, det skal have været oprørende scener.

Fruen.

Fortalte han dig noget selv –?

Tjælde (*spisende*).

Jeg talte ikke med ham.

Fruen.

Kære –? I er jo gamle venner.

Tjælde.

Bah, – venner! – Han sidder der og er halv idiot. – Ellers fik jeg nok af familien. – Men jeg var jo ikke kommen for at høre på den.

Signe.

Det var væl sørgeligt?

Tjælde (*bestandig spisende*).

Græsseligt.

Fruen.

Hvad lever de af?

Tjælde.

Boet, naturligvis.

Signe.

Men alt, som de har havt –?

Tjælde.

Solgt.

Signe.

Alle de dejlige ting ... deres møbler, deres vogne, deres –?

Tjælde.

Solgt, solgt.

Hamar (*som er kommen til*).

Og hans uhr? Det er det smukkeste uhr, jeg har set, – næst efter dit?

Tjælde.

Pretiosa, – måtte gå med! – Giv mig lidt vin, jeg er varm og tørst.

Signe.

De stakkels mennesker!

Fruen.

Hvor bor de nu?

Tjælde.

I huset hos en af hans forrige skipperne. To små rum og et køkken.

Signe.

To små rum og et køkken!

(Stilhed).

Fruen.

Hvad tænker de at tage sig for?

Tjælde.

Det går en insamling omkring for at sætte fruene i stand til at overtage værtskabet på klubben.

Fruen.

Skal hun have endnu mere af mad-lagningen!

Signe.

Sente de ingen hilsen til os?

Tjælde.

Det gjorde de vist. Jeg lagde ikke videre mærke til det.

Hamar *(som tildels har stået på verandaen).*

Men Møller ... hvad sagde han? Hvad gjorde han?

Tjælde.

Jeg ved ikke, hører du.

Valborg *(som har gåt op og ned under den forrige samtale og undertiden stanset).*

Han har også sagt og gjort nok.

Tjælde *(som uafsladelig har spist og drukket, blir opmærksom).*

Hvad mener du med det?

Valborg.

At om jeg var hans datter, vilde jeg aldrig tilgive ham.

Fruen.

Kære Valborg, sig ikke sådant!

Valborg.

Jo! Den, som bringer slig skam og slig ulykke over sin familie, fortjener ikke dens skånsel.

Fruen.

Alle behøver vi skånsel.

Valborg.

I én forstand, ja. Men jeg mener, at min agtelse, min hengivenhed kunde han aldrig mere vinne. Han havde for dybt mishandlet mig.

Tjælde *(som har ophørt at spise, rejser sig).*

Mishandlet dig?

Fruen.

Er du allerede færdig?

Tjælde.

Ja.

Fruen.

Ikke mere vin?

Tjælde.

Jeg sa', jeg var færdig. – Mishandlet? – Hvorledes? –

Valborg.

Ja, *jeg* kan ikke godt tænke mig en større mishandling æn den at lade mig intage en løjet stilling, så min omgang ikke engang bliver min, men hviler, som alt, på en bedragersk forudsætning. Mit eget væsen, min egen kjole blev jo æn og en løgn! Sæt, jeg var en karakter, som følte en vis trang til at bruge min stilling som den rige mands datter, bruge den helt ud, lige til dens grænser ... den dag, jeg opdagede, at det var stjålet, alt det, som min far havde givet mig – at det var løgn, alt, han havde bragt mig til at tro ... ja, da vilde min harm, min skam heller ikke kænne nogen grænse!

Fruen.

Mit barn, du har intet prøvet. Du ved ikke, hvorledes sådant kan komme ... Gud, barn, du ved ikke, hvad du selv siger!

Hamar.

Å, Møller kan, min sjæl, trænge det, han får! Han skulde bare hørt det selv.

Valborg.

Han *har* hørt det. Nanna har sagt ham det.

Fruen.

Hans egen datter! Børn, er det om sådant, I skriver til hværandre! Så tilgive

Gud eder bægge.

Valborg.

Å, at vi er sanne, tilgiver Han os nok.

Fruen.

Barn, barn!

Tjælde (*kommer hen til Valborg*).

Du fatter vistnok ikke, hvad handel er. I dag hæld, i morgen uhæld.

Valborg.

Aldrig skal nogen få inbilt mig, at handel er lotteri.

Tjælde.

Den sunne ikke.

Valborg.

Ja, det er den usunne, jeg dømmes.

Tjælde.

Men selv den sunneste må tåle svære overgange.

Valborg.

De overgange, som nærmer sig en krise, holder ingen ærlig mand sin familie eller sine kreditorer uvidende om. – Gud, som Møller har bedraget sine!

Signe.

Valborg taler bestandig om handel!

Valborg.

Ja, jeg har havt lyst til handelen, fra jeg var barn. Jeg dølger ikke for det.

Signe.

Du tror i alle fal, at du forstår dig på den.

Valborg.

Å nej; men man skaffer sig jo gerne lidt insigt i det, man har lyst til.

Hamar.

Og til at dømme om Møllers færd skal der ikke stor insigt i handelen. Den var forståelig for enhver, – ligesom hans families! Hvem har slået så stort på som Møllers? Jeg husker Nannas slæb. –

Valborg.

Nanna er min beste veninde; jeg ønsker intet udfal mod hende.

Hamar.

Deres højhed tillade mig, at det går an at være – ænog en *meget* rig mands datter, og dog at føre et mindre hoffærdigt og forfængeligt væsen æn – æn den, som jeg ikke tør nævne.

Valborg.

Nanna er hverken hoffærdig eller forfængelig. Hun er en tilbunds san karakter, som havde ævne til at være, hvad hun trodde hun var, den rige mands datter.

Hamar.

Har hun nu "ævne" til at være fallentens?

Valborg.

Det har hun. Nanna har solgt alt, hvært smykke, hvær kjole, hvær stub, hun ejede, på auktionen. Det, hun går i, har hun tjent eller lånt, for senere at tjene

det.

Hamar.

Tør jeg spørge: har hun ikke engang beholdt strømperne?

Valborg.

Hun har sent alt på auktionen.

Hamar.

Havde jeg visst det, vilde jeg sannelig have infunnet mig der.

Valborg.

Ja, der var sager nok at forlyste sig med og vistnok også dagdrivere nok, som ikke undså sig for det.

Fruen (*bestandig siddende*).

Børn, børn!

Hamar.

Hvad dag-driveriet angår, så sente vel frøken Nanna *det* med på auktionen? Ti et større oplag deraf æn hennes har jeg aldrig set.

Valborg.

Hun trodde, hun ikke behøvede at arbejde.

Tjælde (*kommer til Valborg*).

For at optage tråden: Du misforstår, hvorledes en købmand kan have håb fra den ene dag til den andre, bestandig nyt håb. Han er derfor ingen bedrager. Han er en sangviniker, en digter, om du vil, som lever i en tænkt verden, – eller han er et virkelig geni, som ser land, hvor ingen andre øjner.

Valborg.

Jeg tror ikke, det er sagen selv, jeg misforstår. Men måske dig, far. Ti det, du kaller håb, digt, geni, – er det ikke spekulation med andres ejendom, – når manden vitterlig skylder mer, æn han ejer?

Tjælde.

Nætop at bestemme, når han gør det, kan være meget vanskeligt.

Valborg.

Så? – Jeg tænkte, han førte bøger –

Tjælde.

– over aktiva og passiva, ganske vist. Men værdierne er fluktuerende, og altid er en spekulation i gang, som ikke er til at opføre, – men som kan ændre hele stillingen.

Valborg.

Står det fast, at han skylder mer, æn han ejer, så er dog spekulationen spekulation med andres penge.

Tjælde.

Nu – ja, om du så vil; men ikke med stjalne penge, – med betrodde penge.

Valborg.

Betrodde på en falsk forudsætning, den, at han var solvent.

Tjælde.

Disse penge kan måske rædde alt for alle.

Valborg.

Det undskylder ikke, at han får dem på en løgn.

Tjælde.

Du bruger svære ord.

Moderen (*gør her, som et par gange før, tegn til Valborg. Valborg ser det, men ænser det ikke*).

Valborg.

Fortielse er i dette tilfælde løgn.

Tjælde.

Men hvad skal han da gøre? Spille med alle kort på bordet og således både ruinere sig og de andre?

Valborg.

Ja, han skal sætte alle vedkommende in i sin stilling.

Tjælde.

Bah! I så fal fik vi tusen fallitter flere om året – og formue-tabene blev grænse-løse! Nej, du er et stærkt hoved, Valborg, men et inskrænket. Hør, hvor er aviserne?

Signe (*som har båret ud og in og sist talt med løjtnanten ude på verandaen med et ømt udfal, – kommer nu fræm*).

Jeg bar dem ned på kontoret. Jeg visste ikke, at du vilde være her.

Tjælde.

Å, lad mig være fri for kontoret ænnu en stun! Hænt dem!

Signe (*går; løjtnanten følger*).

Fruen (*sagte til Valborg, som går*).

Hvorfor hører du aldrig på din mor, Valborg?

Valborg (*går videre ud på verandaen. Hun stiller sig ved rækværket, støtter hovedet i hånden, ser ud*).

Tjælde.

Jeg tror, jeg bytter frakke. Å, nej, jeg venter til middagen.

Fruen.

Middagen! Og jeg, som sidder her!

Tjælde.

Skal vi have fræmmede?

Fruen.

Ja, – husker du ikke –?

Tjælde.

Det er sant, ja!

Fruen (*idet hun går*).

Hvad i al verden skal jeg finne på –?

Tjælde (*går fræm, da han er alene, og sætter sig på en stol med et træt, smærteligt udtryk og gæmmer sukkende ansigtet i sine hænder*).

Signe og Hamar (*kommer tilbage; den første har aviserne. Hamar vil gå bagover mod verandaen, men Signe drager ham med*).

Signe.

Her, far, er –

Tjælde.

Hvad? Hvæm? –

Signe (*forundret*).

– aviserne.

Tjælde.

Nu, så giv hid! (*åbner hastigt, det er mest udenlandske tidninger, han ser kun på fonds-artiklerne i den ene efter den anden*).

Signe (*efter fortsatte underhandlinger med sin kæreste*).

Du, far?

Tjælde (*bestandig søgende*).

Nu? – (*for sig, smærteligt*). Faller, bestandig faller!

Signe (*som før*).

Hamar og jeg har sådan lyst til at rejse in igæn til hans tante Ulla.

Tjælde.

I var der jo for en fjorten dager siden. Jeg fik regningerne i går. Har du set dem? –

Signe.

Det behøver jo ikke vi, når *du* ser dem, far! – Hvorfor sukker du?

Tjælde.

Å, – fordi jeg ser, at priserne er vedvarende flau.

Signe.

Pyt, hvad behøver du at bryde dig om det? – – Nu sukker du igæn. Der kan du selv føle, hvor slæmt det er ikke at se sine kæreste ønsker opfylte. – Du vil væl ikke være så hård imod os, hvad?

Tjælde.

Nej, børn, det kan ikke gå.

Signe.

Hvorfor?

Tjælde.

Fordi – fordi – ja, fordi her kommer så mange nu her i sommertiden, som må underholdes.

Signe.

Men det er det kedeligste, vi ved, bægge to, både Hamar og jeg.

Tjælde.

Tror I da, det er så morsomt, alt det, jeg står i, børn?

Signe.

Men, kære, du er jo formelig højtidelig? Det klær dig så pudsigt, far!

Tjælde.

Alvorlig talt, barn, det er ikke uvigtigt for et stort handels-hus med så udstrakte forretninger som vort, at her kommer folk fra alle kanter, og at de alle finner sig væl her. Så meget må I kunne gøre for mig!

Signe.

Hamar og jeg får aldrig være alene på den måden.

Tjælde.

Jeg synes, I mest slås, når I er alene.

Signe.

Slås? Det er så stygge ord, du bruger, far.

Tjælde.

Og så er I da ikke mere alene inne i hovedstaden.

Signe.

Å, der er så ganske annerledes, der!

Tjælde.

Det tror jeg nok, – således som I sætter pænger overstyr!

Signe (*ler*).

Pænger overstyr! Hvad har vi annet at gøre? Er det ikke derfor, vi er der? Far!
Hør nu, søde far –!

Tjælde.

Nej, mit barn, nej. –

Signe.

Så lej har du aldrig været før.

Hamar (*har gjort tegn, at hun skal slutte. Nu hvisker han*).

Kan du ikke engang slutte! Du ser jo, han er ikke i humør?

Signe (*hviskende*).

Å, du kunde bare have hjulpet til, du, så havde det gåt!

Hamar (*ligeså*).

Nej, jeg er da en smule klogere æn du.

Signe (*ligeså*).

Du er så sær i den senere tid. – Jeg skønner ikke, hvad det er, du vil?

Hamar (*ligeså*).

Ja, nu kan det også være det samme. For nu rejser jeg in alene.

Signe (*ligeså*).

Hvad gør du?

Hamar (*gående*).

Jeg rejser in alene. Jeg vil ikke gå her sådan.

Signe (*efter*).

Ja, du kan prøve! (*Bægge efter hværandre fort ud på verandaen og ned til højre*).

Tjælde (*slipper alle aviser med et smærteligt langt suk*).

Valborg (*som nu ser ud til højre*).

Far! (*han vækkes*). Der går advokat Berent fra Kristiania.

Tjælde (*rejser sig*).

Advokat Berent? Her? Ved værftet?

Valborg.

Ja. (*Hun kommer in. Tjælde ser ud ad vinduet*). Jeg siger dig det, fordi jeg i går så ham ved tømmer-oplagene, og lidt før ved bryggeriet og fabrikken.

Tjælde (*for sig*).

Hvad skal *det* betyde? (*højt*). Å, han gør gerne sommer-rejser til forskellige steder af landet; jeg ved det. Nu er han her – og han har vel lyst at se den største bedrift på stedet. Her er ellers ikke meget at se. – Men er det også ham? Jeg synes –

Valborg (*ser ud ad det åbne vindu*).

Jo, det er ham! Se nu; når han går –

Tjælde.

– og slår benene langsomt i kors, – jo det er ham. – Det ser ud til, at han kommer hid?

Valborg.

Nej, der bøjer han af.

Tjælde.

Nu, lad ham så gå! (*for sig i tanker*). Skulde der virkelig –?

Fjærde møde.

De forrige. Sannæs (fra højre på verandaen).

Sannæs.

Er det belejligt?

Tjælde.

Er det Dem, Sannæs?

Sannæs (*ser nu først Valborg, der står i det øverste vindu, men nu går fræm. Han forskrækkes og lægger straks hænderne på ryggen*).

Tjælde.

Nu, hvad er det?

Valborg (*ser på ham og går ud på verandaen og ned til højre*).

Tjælde.

Men hvad er det, menneske? Hvordan pokker står De?

Sannæs (*får hænderne fræm, straks hun er forbi, og ser efter hende*).

Jeg vilde ikke i frøkenens nærværelse spørge, om De kom på kontoret i dag.

Tjælde.

Er De forrykt? Tør De ikke i frøkenens nærværelse spørge om sligt?

Sannæs.

Jeg mener – for ellers må jeg, hvis det er belejligt, få tale med Dem her.

Tjælde.

Hør, De skal lægge bort dette kejtede væsen; det klær ikke en handels-mand. En handels-mand må være ferm, smidig og ikke falle i staver, fordi en dame går forbi. – Jeg har mærket dette oftere. – Nu hvad er det? Fort!

Sannæs.

De kommer altså ikke på kontoret i formiddag?

Tjælde.

Posterne går jo først i kvæl.

Sannæs.

Ja. – Men her er veksler.

Tjælde.

Veksler? Nej.

Sannæs.

Jo, Møllers fjærde protesterte – og den store engelske.

Tjælde (*opfarende*).

Har De ænnu ikke besørget dem? – Hvad skal det betyde?

Sannæs.

Bank-styrelsen ønskede først at tale med hr. konsulen.

Tjælde.

Er De blet gal? – (*fatter sig*). Det må være en misforståelse, Sannæs.

Sannæs.

Jeg trodde det også og talte ikke alene med den jour-havende direktør, men også med konsul Holst.

Tjælde.

Og konsul Holst? –

Sannæs.

Gentog det samme.

Tjælde (*efter at have gåt fræm og tilbage*).

Jeg skal gå til ham, – eller rettere, jeg går *ikke* til ham; ti dette er dog noget, som – –. Vi har jo ænnu nogle dager på os?

Sannæs.

Ja.

Tjælde.

– Og bestandig intet telegram fra konsul Lind?

Sannæs.

Nej.

Tjælde (*for sig*).

Jeg forstår ikke dette. – (*højt*). Vi skal nok ordne det fra hovedstaden af alligevel. Godt, det skal vi, Sannæs, – og lade den smule bank her i framtiden være i fred. – Væl, Sannæs! (*Viser ud med hånden; siger for sig selv*). Den fordømte Møller! Alle er blevne mistænkelige! (*Vænder sig, ser Sannæs*). Står De der ænnu?

Sannæs.

Det er klarerings-dag, – og jeg har intet i kassen.

Tjælde.

Intet i kassen! En så mangfoldig forretning, og intet i kassen på en klarerings-dag! Hvad fanden er dette for en orden? Skal jeg atter og atter begynde med at lære Dem A, B, C? – Nej, man kan dog aldrig være fraværende en halv dag og ingen enkelt gren af sin forretning slippe! Jeg har ingen, absolut ingen, jeg kan stole på! – Hvorledes har De båret Dem ad, menneske?

Sannæs.

Der var også en tredje veksler, og den udløb i dag; Holm & Comp. 2000. Jeg havde desværre stølet på banken, – og da der intet var at få, måtte jeg tømme kassen, – både her og i bryggeriet.

Tjælde (*går op og ned*).

Hm, hm, hm! – Hvem har dog sat konsul Holst dette i hovedet. – Nu ja! (*viser ud med hånden*).

Sannæs (*går, men vænder straks tilbage, hviskende*).

Advokat Berent fra Kristiania!

Tjælde (*overrasket*).

Kommer han her?

Sannæs.

Han stiger just op ad trapperne! (*går til højre, in ad den bagerste dør*).

Tjælde (*roper efter ham, hviskende*).

Vin og forfriskninger! – Så var det dog, som jeg anede! (*Idet han kaster øjet i et spejl*). Gud, hvor jeg ser ud! (*vænder sig smærtelig fra spejlet; til det igæn, smiler – og iler således mod baggrunden, hvor advokaten ses at komme langsomt op fra vænstre*).

Femte møde.

Tjælde. Advokat Berent.

Tjælde (*høflig, men på en tilbageholden måde*).

Det er mig en stor ære at modtage en så berømt mand i mit hus!

Berent.

Hr. konsul Tjælde?

Tjælde (*med bestandig lav røst*).

Til tjeneste! Jeg har just hørt af min ældste datter, at hun har set hr. advokaten spadsere om på min ejendom.

Berent.

Ja, det er en overmåde stor ejendom – og en stor bedrift.

Tjælde.

For stor, hr. advokat. For mangeartet. Det ene har draget det andet efter. – Vær så artig at tage plads.

Berent.

Tak; det er en varm dag.

(Forfriskninger og vin sættes in på bordet).

Tjælde.

Hr. advokaten ønsker et glas?

Berent.

Nej, tak.

Tjælde.

Forfriskninger?

Berent.

Tak; jeg skal intet have.

Tjælde (*tager sit cigar-etui frem*).

Kan jeg byde en cigar, om hvilken jeg tør sige, at den er god?

Berent.

Jeg holder meget på en god cigar. Men i øjeblikket skal jeg ingen have. Megen tak! (*Stilhed.*)

Tjælde (*som også har sat sig. Hans væsen er stille, tilforladeligt*).

Har hr. advokaten været længe her?

Berent.

Et par dager. – Hr. konsulen har været bortrejst?

Tjælde.

Ja; Møllers ulykkelige affære. Møde i hans konkursbo efter auktionen.

Berent.

Tiderne er svære nu.

Tjælde.

Overordentlige!

Berent.

Tror De, Møllers fallit vil drage flere efter sig – æn dem, som vi allerede har?

Tjælde.

Det tror jeg dog ikke. Dette – tilfælde er vist i enhver henseende en undtagelse.

Berent.

Bankerne er blevet noget forskrækkede, hører jeg.

Tjælde.

Jeg kan tænke det.

Berent.

Ja, *De* kænner naturligvis stillingen best af alle.

Tjælde (*smiler*).

Jeg er Dem meget forbunden for Deres smigrende tro om mig.

Berent.

Hvis disse egne vigtigste eksport-artikler fræmdeles skal være fallende –?

Tjælde.

Ja; – det er ikke godt at sige; men det gælder vist at holde alt gående.

Berent.

Så dette er Deres mening?

Tjælde.

Ubetinget.

Berent.

Kriser plejer i almindelighed at åbenbare et og annet usunt.

Tjælde (*smilende*).

Derfor mener *De*, at krisen må få arbejde?

Berent.

Jeg mener det.

Tjælde.

Hm! – De solide huse er måske enkelte steder ikke strængt skilte fra de usolide.

Berent.

Kunde *her* virkelig være sådan fare?

Tjælde.

Ja, – nu tænker *De* vistnok for stort om min kundskab til forholdene; – men jeg skulde være tilbøjelig til at tro det. (*Stilhed.*)

Berent.

Jeg er bemyndiget af bankerne at skaffe et skøn over stillingen, – hvilket jeg foreløbig alene betror til *Dem*.

Tjælde.

Jeg er *Dem* meget forbunden.

Berent.

De mindre banker her i byerne har sluttet sig til; der handles i overensstæmmelse.

Tjælde.

Ja så! – *(Stilhed)*. De har altså talt med konsul Holst?

Berent.

Naturligvis. – *(Stilhed)*. Hvis man skulde lade de usolide huser falle og hjælpe de solide, var det vist best, at alle betrodede bankerne sin status. *(Stilhed)*.

Tjælde.

Er dette konsul Holsts mening?

Berent.

Også hans. *(Stilhed)*. Jeg har rådet til foreløbig, altså til vi har opgørene, at sige nej til alle nye krav, – uden forskel.

Tjælde *(opklaret)*.

Således at forstå!

Berent.

Kun en foreløbig forholdsregel –

Tjælde *(som før)*.

Således! –

Berent.

– men som bør ramme uden undtagelse.

Tjælde.

Udmærket!

Berent.

Handler man ikke ligeligt mod alle, så kaster man en måske forhastet

mistanke over den enkelte.

Tjælde.

Jeg er ganske af samme mening!

Berent.

Det fornøjer mig. De misforstår mig altså ikke, når jeg også beder Dem om et opgør af Deres status.

Tjælde.

Intet skal være mig kærere, når jeg derved kan tjene det hele.

Berent.

Det forsikrer jeg Dem. Ti sådant øger den almindelige tillid.

Tjælde.

Når ønsker advokaten at modtage mit opgør? Det kan naturligvis bare blive løseligt.

Berent.

Naturligvis. Jeg skal tillade mig at afhænte det.

Tjælde.

På ingen måde. De kan gerne få det straks, om De så vil. Jeg har næmlich for vane meget ofte at gøre sådanne løse overslag – efter de vekslende priser naturligvis.

Berent.

Så? – (*smilende*). Man siger ellers om svindlerne, at de gør tre opgør om dag, alle forskellige. – Men nu hører jeg –

Tjælde (*leende*).

– at også andre kan have den slæmme vane! Nu – netop tre forskellige om dag er det jo ikke.

Berent.

Nej, jeg spøger naturligvis. – *(rejser sig)*.

Tjælde *(rejser sig også)*.

Naturligvis. – Om en times tid skal det være i Deres hotel. Ti jeg forudsætter, at advokaten bor i vort eneste, såkaldte hotel. – Skulde ikke advokaten under sit ophold her ville flytte over hid og tækkes med et par gæste-rum, som nætop står ledige.

Berent.

Tak; – mit ophold her er ubestæmt, og de vaner, min helbred pålægger mig, generende for alle, men mest for mig selv, når jeg er blant fremmede.

Tjælde.

Men at De spiser middag med os i dag, tør jeg vel håbe? Her kommer et par andre. Bagefter måske en sejltur; – her er meget smukt mellem holmerne.

Berent.

Tak; min helbred er ikke god for tiden, at jeg bør komme på rangel.

Tjælde.

He, he, he! – Skulde jeg ellers kunne være Dem til nogen tjeneste –?

Berent.

Ja, måtte jeg få en samtale med Dem, før jeg rejser, – helst så snart som muligt.

Tjælde *(noget overrasket)*.

De mener, – når De har fåt alle opgør?

Berent.

Gennem konsul Holst har jeg allerede i stilhed fåt de fleste.

Tjælde (*mere forundret*).

Altså – ænnu i dag, mener De –?

Berent.

Klokken 5? – Er det Dem belejligt?

Tjælde.

Jeg er ganske til Deres tjeneste! Jeg skal tage mig den frihed at besøge Dem kl. 5.

Berent.

Jeg skal være *her* kl. 5. (*hilser, går*).

Tjælde (*følger*).

De er jo sygelig; De er den ældre; De er den berømte mand –!

Berent.

Men De er hjemme her. Farvæl!

Tjælde.

Jeg takker så meget for den ære, Deres besøg har været mig!

Berent.

Ulejlige Dem ikke!

Tjælde.

De tillader mig at følge Dem ud af min gård.

Berent.

Jeg kan godt finde vej.

Tjælde.

Det tviler jeg ikke om. Men det er mig en ære!

Berent.

Som De vil! (*Idet de skal ned ad trappen, stikker hovederne op af Signe og Hamar, som kommer arm i arm. Man gør plads for hværandre*).

Tjælde.

Må jeg forestille – ja, jeg behøver naturligvis *ikke* at forestille: Hr. advokat Berent fra Kristiania. Min yngste datter – og hennes forlovede, kavalleri-løjtnant Hamar.

Berent.

Jeg tænkte, at kavalleriet nu lå på eksercits?

Hamar.

Jeg har fåt orlov –

Berent.

– for vigtigere forrætningers skyld. – Farvæl!

Tjælde.

Ha, ha, ha!

(*De to unge hilser; Tjælde og Berent forsvinner i trappen*).

Sjætte møde.

Hamar. Signe.

Hamar.

Uforskammet! – Men det er han jo mod alle.

Signe.

Ikke mod min far, så vidt jeg kunde se.

Hamar.

Din far er også uforskammet.

Signe.

Det siger du ikke om far!

Hamar.

Hvad skal jeg da kalle det, at han ler ad en sådan uforskammethed som Berents?

Signe.

Godt humør (*sætter sig og gynger*).

Hamar.

Så du vil også –? Du er ikke ælskværdig i dag.

Signe (*bestandig gyngende*).

Nej, for jeg er stundom så ked af dig.

Hamar.

Og ænnu vil du ikke lade mig rejse?

Signe.

For det er ænnu kedeligere.

Hamar.

Nu vil jeg sige dig en ting: jeg tåler snart ikke længer den måde, man her behandler mig på!

Signe.

Ja så? *(Hun tager sin ring af og lader den glide mellem pege- og tommel-finger, mens hun gynger og synger).*

Hamar.

Jeg vil ikke engang tale om, hvorledes *du* er. Men se nu Valborg! Se din far! Har han ænnu en eneste gang så meget som budt mig at ride på brunen?

Signe.

Så har han annet at tænke på, som kanskje var vigtigere. *(synger igæn).*

Hamar.

Nej, vær nu snild, Signe! – Og da må du inrømme mig, at intet kunde være naturligere? – Ja, rent ud sagt – for til dig kan jeg jo sige, hvad det skal være – jeg, som skal blive hans sviger-søn, og som er kavallerist (og andre sønner har jo ikke din far) – kunde jeg ikke næsten vente, – – at han forærede mig brunen?

Signe.

Ha, ha, ha!

Hamar.

Er det så urimeligt?

Signe.

Ha, ha, ha!

Hamar.

Hvorfor ler du ad det, Signe? Jeg skulde dog mene, at det kastede glans over

huset, når mine kammerater beundrede min hæst, og jeg kunde svare: den har min sviger-far foræret mig! – For du må vide, at der finnes ikke dens mage i Norges land.

Signe (*stanser stolen*).

Og derfor skal *du* have den? Ha, ha, ha!

Hamar.

Jeg tåler ikke dette!

Signe.

Kavalleri-løjtnant "Mageløs" på hæsten "uden mage". Ha, ha, ha!

Hamar.

Signe, nu holder du op!

Signe (*gyngende*).

Hvor du er morsom!

Hamar (*nærmere*).

Hør nu, Signe! – Ingen har så meget at sige hos din far som du. Hør nu, Signe! – Kan du ikke snakke lidt alvorligt med mig et øjeblik?

Signe.

Jo, så gerne! (*begynder atter at synge*).

Hamar.

Jeg tænkte mig til, at hvis jeg nu ejede brunen, så vilde jeg blive her i sommer og tilgagns ride den in. (*Signe stanser både stolen og sin sang. Hamar kommer hen og læner sig over hende*). Og så rejste jeg ikke til byen før til høsten, og da fulgte du brunen og mig in en tur. Skulde du ikke synes best om det så?

Signe (*ser en stun på ham*).

Du, min væn, du tænker det altid så smukt ud!

Hamar.

Ikke sant? Men det hele beror jo nu på, at du får hæsten af din far, – hvad, søde Signe?

Signe.

Og da vilde du ikke rejse fra mig i hele sommer?

Hamar.

– ikke i hele sommer!

Signe.

Men bli her og øve brunen in.

Hamar.

– bare øve brunen in!

Signe.

Og så skulde jeg følge med eder in til høsten, – var det ikke så, du?

Hamar.

Ja, – kunde ikke det blive prægtigt?

Signe.

Skal brunen også bo hos tante Ulla?

Hamar (*ler*).

Hvad er det, du siger?

Signe.

Ja, for når du nu har taget dig ferier bare for brunens skyld, som jeg altså kan forstå, og vil blive her bare for at øve den in – og så lade mig følge med brunen in til tante Ulla –

Hamar.

Men, Signe, er du nu igæn –?

Signe (*med én gang bagover, sættende stolen i stor fart*).

– Ih! Gå med dig! –

Hamar.

– skinsyg på brunen! Ha, ha, ha!

Signe.

I stalden med dig!

Hamar.

Skal det være en straf? *Der* er da morsommere æn her!

Signe (*kaster ringen*).

Der! Sæt den på brunen!

Hamar.

Så længe kaster du den ring –

Signe.

Å, det har du sagt mig så ofte, så det keder mig, det med! (*vænder stolen helt om, så hun vænder ryggen mod ham og tilskuerne*).

Hamar.

Du er et så forkælet barn, at det vilde være synd mod dig at tage alting for

alvor –

Signe.

Det med – for hundrede og tyvende gang! Uf, gå!

Hamar.

Men inser du ikke selv, hvor latterlig du gør dig ved at være skinsyg på en hest? Har du nogensinde hørt tale om noget sådant?

Signe (*springer op*).

Å, du kunde få mig til at skribe, stor-tude! Jeg føler slig beskæmmelse ved dig ... (*stamper i gulvet*). Jeg foragter dig!

Hamar (*ler*).

Og det for brunens skyld ...?

Signe.

Nej, for *din, din, din* skyld! Der kommer stundom en sådan følelse af ulykke over mig, at jeg skulde kunne kaste mig i gulvet og jamre – eller løbe bort og aldrig mere komme hjem! Kan du ikke lade mig være! Kan du ikke gå!

Hamar.

Ja, jeg har heller ikke denne gang taget ringen op.

Signe.

Nej, bare gå, gå, gå, gå! (*brister i gråd, sætter sig igæn*).

Hamar.

Nu væl! – Der ser jeg damp-skibet kommer. Jeg skal rejse straks.

Signe.

Å, du ved så godt som jeg, at det damp-skib går væstover! Uf! (*brister i gråd*

igæn).

(Man ser nu omtrænt midt i landskabet et dampskibs master og piber over øerne. Røgen drager sig ud over den klare luft. – Idet samme høres)

Tjælde *(udenfor).*

Skynd jer! Tag løjtnantens båd; den ligger færdig!

Signe *(springer op).*

Hamar.

Der skal hentes nogen på damp-skibet!

Tjælde *(nærmere).*

Gør *du* båden istand!

Hamar.

Han kommer hid! *(løber efter ringen, kommer igæn skyndsomt).* Signe!

Signe.

Nej, jeg vil ikke!

Hamar.

Men Signe dog? Hvad skal dette betyde? Hvad har jeg da egentlig gjort dig?

Signe.

Jeg ved ikke; men jeg er så grænseløs ulykkelig!

(atter i gråd).

Hamar.

Men jeg gør jo tilsist alt i verden, som du vil! Hvad ønsker du så mere?

Signe.

Jeg kan ikke for det, jeg kunde ønske mig død, – og det kommer så ofte igæn!

(på ny i gråd).

Hamar.

Men, Signe? – Du, som så uændelig ofte har sagt, at du holder af mig?

Signe.

Det gør jeg også. Men stundom synes jeg vor forlovelse er så forfærdelig! –
Nej, kom mig ikke nær!

Hamar.

Signe! –

Tjælde (*i trappen, men udenfor*).

Ja vist: alle mand i full dress!

Hamar.

Tør dine øjne, Signe; lad ham ikke se det! (*Han vil give ringen, men hun vænder sig væk, mens hun tørrer sine øjne*).

Syvende møde.

De forrige. Tjælde.

Tjælde (*allerede i trappen*).

Nu, er I der! Det var bra. Her kommer konsul Lind med damp-skibet; – telegram i dette øjeblik! (*tilbage og roper ud over verandaen*). Men så kom da engang med flagene, og drag bådene fræm og læg masterne ned! (*forsøger at løse båden*). Den er fast. (*Hamar løber til*). Ja skaf du den los! (*Hamar løser båden, som hales ud til højre. Tjælde går imens fræm igæn*). Hør, Signe, – (*ser på hende*) hvad? Har I nu igæn slåedes?

Signe.

Far!

Tjælde.

Ja, nu er ingen tid til narre-streger! I får alle gøre huset ære i dag! – Sig til Valborg –

Signe.

Sig det heller, du! Valborg, ved du, gør bare, hvad hun selv vil.

Tjælde.

Kom mig ikke med historier nu! Dette er et vigtigt øjeblik. I gør *alle*, som jeg siger! Sig Valborg, at hun pynter sig og møder her. Det samme gør du! (*hun går*).
Signe!

Signe (stanser).

Ja.

Tjælde.

Vi må bede en seks, otte mennesker mer til middag. Til Finnes må gå bud, at vi spiser 3 præcis i stedet for 4. Lind rejser igen kl. 5 med næste damp, – forstår du?

Signe.

Men har mor mad til så mange?

Tjælde.

Hun skal ikke alene have mad, men af beste sort! Jeg forlanger af min hustru, at mit hus skal være væl forsynet den hele sommer; – hvor ofte skal jeg gentage det?

Signe (ved gråden, som hun dog dæmper).

Men, mor, som er så syg i dag –?

Tjælde.

Å, passiar med den evinnelige sygdom! I dag har ingen tid til sligt. Nu skynd dig!

Signe (*går skjult grædende ud ad den øverste dør*).

Tjælde (*til Hamar, som også er kommen*).

Hænt dig pæn, blæk, papir; vi må sætte op et sælskab! I en fart!

Hamar (*søgende*).

Her er ingen ting!

Tjælde (*utålmodig*).

Så ud efter! (*Hamar styrter ud af døren, som er nederst mod tilskuerne*).

Tjælde (*læser det telegram, han har i hånden, efter først at have draget et langt befrielsens suk. Hånden skælver, mens han læser langsomt, en del to ganger*).

"Fik deres brev afrejsens øjeblik. Før inlade mig på at overtage alt, – samtale. Kommer i dag, første damp-skib, rejser 5. En grej oversigt i orden! Lind." Jeg kan næsten ikke læse det! Men det er jo dog så! Ja, – dersom dette lykkes, – så er alle havne åbne! (*til Hamar, som kommer*). Nu, er du der? Men at skrive inbydelser er for vidtløftigt. Bare navne-fortegnelsen, – og en af kontor-betjentene kan løbe med den. Altså: (*dikterer*). Præsten ... apropos: champagnen! Hvordan er den?

Hamar.

Den ny, mener du?

Tjælde.

Ja.

Hamar.

Præsten roste den meget.

Tjælde.

Godt. Altså:

Hamar (*skriver*).

Præsten.

Tjælde.

Konsul Ring.

Hamar.

Konsul Ring.

Tjælde.

Og ... og ... og

Hamar.

Konsul Holst?

Tjælde.

Nej, ikke Holst. (*Hamar meget forundret. Tjælde for sig selv*). Jeg tør dog nok nu vise ham, at jeg ikke trænger ham! (*pludselig*). Grosserer Holm. (*for sig*). Hans fiende.

Hamar.

Grosserer Holm.

Tjælde (*for sig*).

Ænskönt Holm er en filur. Dog – det ærgrer Holst (*højt*). Politi-mesteren.

Hamar.

Politi –

Tjælde.

Nej, stryg politi-mesteren! (*mumler*). Man kan ikke være forsigtig nok.

Hamar.

Politi-mesteren strøget.

Tjælde.

Har vi præsten?

Hamar.

Han står Nr. 1.

Tjælde.

Det er sant.

Hamar.

Men amtmanden.

Tjælde.

Nej, han bor for langt undaf. Desuden – når han ikke er første høne i kurven, – og så snakket om æmbeds-mændenes gager ... Nej! Men – lad mig se: – Knutzon med z.

Hamar.

Knutzon med z.

Tjælde.

Å – ja – også Knudsen med s.

Hamar.

Knudsen med s.

Tjælde.

Hvor mange har vi?

Hamar.

Præsten, Ring, Holm, politi –, nej, politi-mesteren strøget. Knutzon med z, Knudsen med s, det er 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Tjælde.

... og Finne, du, jeg, det er ni. Vi må have tolv.

Hamar.

Damerne?

Tjælde.

Nej – damerne passer ikke i et grosserer-lag. De gør honnør efter bordet, d. v. s. først cigarerne, så damerne. – Men hvem skal vi –?

Hamar.

Den ny sagfører? En pæn mand; – hvad er det, han hedder –?

Tjælde.

Nej, han går her og smigrer sig in ved at holde taler. – Overtoldbetjent Pram!

Hamar.

Men han? Han blir jo altid full.

Tjælde.

Ja, det er denne inadvænte fullskab. Han gør ingen skade, – tværtom!
Overtoldbetjent Pram!

Hamar.

Overtoldbetjent Pram.

Tjælde.

Det er vanskelig i en så liden by, når det skal være fint, – hør: (*knibser med fingrene*). Falbe, agent Falbe! meget næt og ingen meninger.

Hamar.

Du mener næt i klæder?

Tjælde (*mumler*).

Å – ja, også det. Men jeg mener sådan i det hele. – Den tolvte? Morten Schultz?

Hamar (*oprørt*).

Morten Schultz! (*rejses sig højtidelig*). Nej, ved du hvad; her må jeg tillade mig at protestere! – Siste gang han var her i stort sælskab, – ved du, hvad han gjorde? Midt under middagen (*gør det efter med hænderne*) tog han sit gebiss ud af munden og viste det frem. Han vilde, det skulde gå rundt! Er *det* fint sælskab, så –!

Tjælde.

Ja, han er jo rå. Men han er den rigeste mand vidt omkring.

Hamar (*som har sat sig*).

Så måtte han sannelig også have råd til at skaffe sig en ny paryk! Det går jo ikke an at sidde ved siden af ham!

Tjælde.

Ja, ja, han er et svin, men en slu karl, og han sætter pris på det! Ser du, min unge væn, den rigeste mand holder man et og andet til gode.

Hamar.

Jeg forstår ikke, hvad slags fordel *du* kan have af ham?

Tjælde.

Hm, hm! – Nej, måske det går ikke.

Hamar.

Nej, det er vist!

Tjælde (*mumler*).

... Skønt konsul Lind vilde forstå betydningen af, at Morten Schultz –

Hamar.

– Og de samtaler, han fører! Damerne må jo gå!

Tjælde.

Ja, du har ret; (*mumlende*) jeg trænger ham jo i grunden ikke længer. – Men den tolvte? – lad mig se ...?

Hamar.

Kristoffer Hansen?

Tjælde.

Fy for pokker, så får vi politik! Nej, lad mig se –? (*stanser*). Ja, jeg tror, jeg våger det? Hm, hm, hm ... nætop ham! (*med vægt på hver stavelse*). Bryggermester Jakobsen.

Hamar (*overgivet*).

Men Jakobsen –?

Tjælde.

Hm, hm, hm! – Jakobsen vil gøre godt. Jeg kænner Jakobsen.

Hamar.

Han er en prægtig fyr, det ved vi alle; – men i fint sælskab –?

Tjælde.

Hm, hm, hm! – Skriv du Jakobsen!

Hamar.

Jakobsen! – Se så! (*rejser sig*).

Tjælde.

Lad så Skogstad gå med det! Husk, kl. 3 præcis! Skynd dig! (*roper efter ham*).
Og kom igæn, om her kunde være mere!
(*Hamar går ud ad døren nærmest tilskuerne*).

Tjælde (*alene*).

Det er sandt! (*Tager et brev op af sin lomme*). Skal jeg sende med opgøret til advokat Berent –? Jeg trænger nu ikke til bankerne. – Dog, det er ænnu ikke afgjort. – Og opgøret er i hvært fall godt gjort! – Konsul Holst får se det; det kan være til nytte; ... det kan kanske også ærgre ham. – Desuden: om jeg *ikke* sender det, så vil de tro, at jeg virkelig var i knibe, da jeg lovede det, – og er nu sluppet ud af den ved Lind. – Jeg risikerer minst ved at sende det.

Hamar (*kommer tilbage*).

Tjælde.

Hør, lad ham tage dette brev med til advokat Berent, Viktoria.

Hamar.

Er det en inbydelse? Så blir vi jo tretten til bords?

Tjælde.

Det er ingen inbydelse. Skynd dig, før han går!

(Hamar atter afsted).

Tjælde *(alene).*

Å, måtte det nu lykkes! Konsul Lind er af dem, som kan tages! Og han må, han må tages! Jeg har *(ser på uhret)* hele fire timer til ham alene.

Så full af håb har jeg ikke været ... nej ikke på – *(faller i tanker. Siger derpå stille)*. En krise er dog stundom en god ting, – en stor bølge, som hjælper over! Nu er alles opmærksomhed vakt, alle iler til for at rædde, *(med suk)* – ja, kunde jeg nu med alt mit komme over, – så ingen anede det! Denne frygt og spænding ved nat og dag! ... Denne uklarhed, disse påfun, denne fordølgelse, dette spil – å! Men nu står jeg jo i et nyt! Denne væmmelige modtagelse ...? – Ja, ja, ja, det, jeg vil, har altid to sider; ... det, jeg beregner, fæm værdier; jeg omgås mennesker og ting som i en drøm! – *(Fortvilet)*. Men dette må være siste gang, – siste forstillelse – slut! – Det er jo bare hjælp, jeg trænger, – og nu får jeg den! – – Ja, får jeg den også? Se, det er sagen! – – Kunde jeg fra nu af, – å, kunde jeg få smage en eneste nats god søvn og vågne igæn en morgen uden angst! Gå tilbords og være fri, komme en kvæl hjem og være færdig! – Kunde jeg atter få stå på noget, som jeg turde kalle mit, – trygt hæn mit, mit, mit *(stampende på gulvet)*, – å, det er næsten ikke til at tro på, – jeg er bleven for ofte skuffet!

Hamar *(kommer in).*

Se så!

Tjælde.

Død og pine, krudt! Han må modtages!

Hamar.

Vi *har* krudt.

Tjælde.

Send straks bud til Ole artillerist på holmen! *(ud)*.

(Tæppet faller).

ANNEN HANDLING

Samme rum. Bordet draget noget ud og står fullt af champagne-flasker og dessert. Fru Tjælde, Signe, en jænte og en tjener, alle sysler ved bordet. Fra højre høres livlig samtale, et par gange med stort udbrud af latter.

Første møde.

Fruen. Signe.

Fruen (*træt*).

Nu tænker jeg, det er i orden.

Signe.

Dette er en langvarig middag.

Fruen (*ser på sit uhr*).

Ja, man får kun en halv time til desserten, hvis konsul Lind skal rejse kl. 5
(*Stilt udenfor*).

Signe.

Nu er de færdige! – Hør, der rejser de sig fra bordet. (*Man hører under stærk larm og samtale stolerne at skydes tilside*). Der kommer de!

Fruen.

Ja, lad os nu drage os tilbage. (*Jænten ud ad den øverste dør; moderen støttes af Signe, idet de bægge følger efter. Tjeneren begynder at drage champagne-flaskerne op*).

Annet møde.

Først kommer konsul Lind, ført af Tjælde. Man hører den første forsikre den andre, at middagen var udmærket, og Tjælde at svare, at den var efter fattig lejlighed på landet ved en småby! Bægge ser på sine uhr; man har kun en liden halv time tilbage; Tjælde opfordrer til at blive over; men forgæves. Lige i hælerne på disse grossererne Holm og

Ring i stærk samtale om trælast-priserne; den første mener, at de vil synke endnu dybere, den andre, at de vil stige, og det snart; de står i omvænt forhold til kullet og jærnet, hvilket den første på det allerstærkeste benægter. Umiddelbart efter disse præsten, ført af husets sviger-søn. Den første forsikrer den andre, som er lidet ædru, at han har mindre imod sogne-båndets løsning, dersom menigheds-læmmerne fræmdeles skal være bundne til at betale sin loulige sognepræst, hvad ænten de bruger en annen eller ej; – ti der må være orden i alle ting, såsom orden er en væsentlig bestandel af Guds rige. Hamar søger at få inført nogle ord om brunen; men det lykkes ikke. Samtidig Knutzon og Falbe i ordveksel om en danserinde, som Falbe har set i Hamburg, og som kunde hoppe tre alen i højden, hvilket den første tillader sig at drage i tvil; men det er udenfor al tvil, såsom Falbe har engang spist ved samme table d'hôte som hun. Finne, Knudsen, Jakobsen lige efter. Man hører Jakobsen byde de andre sit hoved. Det gælder, at han har ret, – og man hører de andre forsikre med megen iver, at det aldeles ikke var således ment, som han havde opfattet det; – men Jakobsen kan forsikre dem, at han gir fanden, hvad de har ment, men at hans principal er den største handels-mand, den hæderligste karl i verden, i alle fal i Norge. Overtoldbetjent Pram går for sig selv i stille inadvænthed. Alle samtaler føres på én gang.

Tjælde (slår på et glas).

Mine herrer! (Stilhed. Kun hører man ænnu Falbe og Jakobsen, som der blir hysset på). Mine herrer! Jeg må beklage, at middagen har draget så langt ud.

Alle (enstemmig).

Nej, nej!

Tjælde.

Vor ærede gæst skal desværre rejse om en liden halv time. Tillad mig at sige nogle ord, idet jeg inbyder til desserten.

Mine herrer! Vi har i dag en fyrste iblant os. Jeg siger: en fyrste. Ti er det sant, at pængerne regerer verden, – og det er sant, mine herrer! –

Overtoldbetjent Pram (med hænderne støttede på bordet, længst fræmme, siger højtideligt, men roligt).

Ja.

Tjælde.

– så er denne mand en fyrste! Hvilket større foretagende har vi, som ikke han har grunnet, jeg mener, sat sit navn under?

Overtoldbetjent Pram.

Hr. konsul Lind, må jeg have den ære! (*vil drikke med ham*).

Flere.

Hys!

Tjælde.

Ja, mine herrer, hans navn står under alt, som skal ske. Det er umuligt at få noget istand, uden at hans navn står under.

Overtoldbetjent Pram.

– Står under.

Tjælde.

Er han ikke så en fyrste?

En tynd stæmme (*Falbes*).

Jo!

Tjælde.

Mine herrer! Nu igen griber dette navn kraftigt, jeg kan sige skabende in i begivenhederne. Jeg siger, han er i dette øjeblik landets største vælgører.

Overtoldbetjent Pram.

Stort.

Tjælde.

Skål for ham! Hans hus blomstre evigt, hans navn være udødeligt i Norge!
Leve hr. konsul Lind!

Alle.

Leve hr. konsul Lind! (*Almindelig klinkning*).

Tjælde (*til Hamar, som han noget ublidt drager fræm, mens de andre begynder at forsyne sig*).

Men hvor blir salutten af?

Hamar (*forfærdet*).

Det er sant! (*styrter til vinduet og kommer tilbage*). Jeg har intet lomme-tørklæde. Jeg må have lagt det tilbage derinne.

Tjælde.

Tag mit! (*søger det fræm*). Man kan ikke stole på dig i det minste! Nu kommer salutten for sent. Prostitution!

(*Hamar vifter som en rasende. Salutten faller ænnelig. Grossererne står med sine dessert-tallerkener i en klynge*).

Holm.

Den kommer noget sent.

Knutzon.

Der prosit, der kommt spät –

Ring.

Imidlertid er det et meget betydningsfuldt moment ...

Holm.

... i alle fal et meget uvæntet.

Knutzon.

Under kanonernes torden præsenteres verden en mand, – som er taget ved næsen!

Ring.

Å – konsul Tjælde er et overordnet hode!

Tjælde.

Hr. konsul Lind vil have den godhed at udbringe en toast.

(Alle samler sig i ærbødig taushed).

Konsul Lind.

Vor ærede vært har i smigrende ord udbragt min skål. Jeg vil dertil kun sige, at de store formuer betros os for derved især at understøtte flid, geni og store foretagender.

Overtoldbetjent Pram *(stilling som før).*

Ædelt talt.

Konsul Lind.

Jeg er kun forvalter, ofte en meget skrøbelig og kortsynet.

Overtoldbetjent Pram.

Smukt.

Konsul Lind.

Men jeg fejler næppe, når jeg siger, at hr. Tjældes storartede virksomhed, som vi alle må beundre, har et sunt fundament; ti derom kan i dette øjeblik næppe nogen bedre dømme æn jeg. *(Man ser på hinanden i overraskelse).* Jeg tør derfor sige, at denne virksomhed er til hæld for denne by, denne egn, dette land, – hvorfor den også i sin genialitet og sin kraft fortjener støtte. På husets vælgående!

Alle.

På husets vælgående!

(Hamar giver tegn til ny salut, den kommer).

Tjælde.

Jeg takker Dem meget, hr. konsul! Jeg er dybt rørt.

Konsul Lind.

Ikke mere æn min overbevisning, hr. konsul!

Tjælde.

Tak! (*til Hamar*). Lader du kanonerne dundre for værten? Prostitution!

Hamar.

Skålerne skulde jo have salut?

Tjælde.

Å, du er en –!

Hamar (*for sig*).

Nej, dersom jeg længer –!

Holm.

Det er altså en fullbragt kænsngærning?

Knutzon.

Fait accompli! Skålen repræsenterer 100,000 spd. – minst.

Ring.

Tjælde er et overordnet hode! Jeg har altid sagt det!

(Falbe ses at drikke i ærbødighed med Lind. Jakobsen kommer fræmover i samtale med Knudsen).

Jakobsen (*dæmpet*).

Det er ikke mere sant i det æn bag på min hånd!

Knudsen.

Men, beste Jakobsen, De misforstår mig!

Jakobsen (*højere*).

Å, nej gu' gør jeg ej, jeg kænner mine folk!

Knudsen.

Tal da ikke så højt, menneske!

Jakobsen (*ænnu højere*).

Hvad jeg siger, kan hvært menneske høre.

Tjælde (*næsten samtidig*).

Hr. pastoren har begært ordet.

Knudsen.

Stille, pastoren har begært ordet.

Jakobsen (*meget højt*).

Skal jeg tie stille, når sligt forbannet –

Tjælde (*befalende*).

Hr. pastoren har ordet!

Jakobsen.

Om forladelse!

Pastoren (*ikke med stærk stæmme*).

Som dette huses sjæle-sørger har jeg det kære hværv at vælsigne gaverne, som så rigelig strømmer in over vært og vænner; – måtte de blive til sjælens sanne gagn, i tid og ævighed!

Overtoldbetjent Pram.

Amen.

Pastoren.

Jeg tillader mig at tømme en pokal for de kære børn, – de hulde piger, hvis fremtids væl er i mine bønner fra konfirmations-tiden af, – denne uforglæmmelige tid, hvori huset og sjæle-sørgeren kommer hinanden så nær.

Overtoldbetjent Pram.

Ak, ja!

Pastoren.

Gid de må fræmdeles som hidtil vokse i san gudsfrygt, ydmyghed og taknæmmelighed mod kærlige forældre!

Alle.

Frøken Valborg, frøken Signe!

Hamar (*forskrækket*).

Skal jeg salutere –?

Tjælde.

Å, gå –!

Hamar.

Nej, dersom jeg længer –!

Tjælde (*samtidig*).

Jeg takker Dem, hr. pastor! Jeg håber som De på, at det innerlige forhold mellem forældre og børn i dette hus –

Pastoren.

Ja, det har altid glædet mig at komme her hos Dem, til disse hyggelige –

Tjælde.

Må jeg have den ære at drikke et glas med Dem?

Pastoren.

Jeg forsikrer, at champagnen er højst ædel.

Konsul Lind (*til Holm*).

Men hvad De der siger, gør mig ondt. Dette sted, som skylder Tjælde så meget, lønner ham altså med utak?

Holm (*dæmpet*).

Man kan aldrig rigtig komme til at tro på ham.

Lind.

Virkelig? Da har jeg dog hørt ham meget rose.

Holm (*som før*).

De misforstår mig. Jeg mener hans stilling –.

Lind.

Hans stilling? Det må være misundelse! Man er ofte så slæm med dem, hvis foretagelses-ånd hæver dem over mængden.

Holm.

Det var imidlertid ikke i nogensomhelst –

Lind (*lidt uwillig*).

Jeg tviler ikke derom. (*går fra ham*).

Jakobsen (*med hvem Tjælde har drukket et glas*).

Mine herrer!

Knutzon (*til Holm i forbigående*).

Skal nu den grobian virkelig få ordet! (*foran Lind*). Må jeg, hr. konsul, have den ære at drikke et glas med Dem? (*Flere taler, som vil de ikke høre på Jakobsen*).

Jakobsen (*med frygtelig røst*).

Mine herrer! (*Stilhed. Jakobsen fortsætter nu med sædvanlig stæmme*).¹¹ Må det være en simpel mand tilladt også at sige et ord ved denne festlige begivenhed.

Jeg kom til konsul Tjælde som en liden fattig gut; men han drog mig op af skarnet. (*Latter*). Jeg er nu ... det, jeg er, mine herrer! Er der derfor nogen her, som kan tale om konsul Tjælde, så er det jeg; for jeg kænner ham. Jeg ved, han er en brav mand.

Konsul Lind (*til Tjælde*).

Af børn og fulle folk –

Tjælde (*ler*).

Skal man høre sanheden!

Jakobsen.

Der er mange, som både siger det ene og det andre, – og han kan væl have sine fejl, han også. Men når jeg er i så fint selskab, så siger jeg, at Tjælde er, fanden rive, for god for hele pakket! (*Latter*).

Tjælde.

Lad det nu være godt, Jakobsen!

Jakobsen.

Nej, det er ikke godt. For der er en skål, vi alle har glæmt, skønt vi har spist og drukket godt allesammen.

(Latter, Falbe klapper i hænderne og roper bravo).

Jakobsen.

Ja, det er ikke noget at le ad, det, for det er fru Tjældes skål, – den har vi ikke drukket!

Lind.

Bravo!

Jakobsen.

Hvad hun er som hustru og mor, – ja, jeg siger, som sant er, hun går her og steller og er syg og har hele strævet og siger ingen ting. Gud vælsigne hende, siger jeg, og så siger jeg ikke mere.

Flere.

Fru Tjældes skål!

Overtoldbetjent Pram.

Det var bra, Jakobsen! *(tager hans hånd. Konsul Lind kommer, overtoldbetjent Pram viger meget ærbødig).*

Konsul Lind.

Må jeg drikke et glas med Dem, Jakobsen?

Jakobsen.

Jeg siger så mange tak. Jeg er kun en simpel mand.

Konsul Lind.

Men en bra mand, – skål!

(De drikker, i det samme ses båden at lægge til under verandaen. Seks mand rejser sig og skuldrer årer på orlogs-maner. Sannæs står ved roret under flaget).

Holm *(hviskende).*

Tjælde ved, hvad han gør, når han byder Jakobsen med!

Knutzon *(hviskende)*.

Se båden, se båden!

Ring.

Tjælde er et overordnet hode; – et overordnet hode!

(Damerne ses at komme op ad trappen til højre).

Tjælde.

Mine herrer, afskedens time slår; der ser jeg damerne kommer for at tage afsked med vor højt ærede gæst. Vi samler os for sidste gang omkring ham, – vor fyrste! Vi takker ham, vi hilser ham med et tre gange tre hurra, mine herrer!

(Man roper ni hurra; overtoldbetjent Pram halvt på det tiende).

Lind.

Jeg takker, mine herrer! Tiden er så kort; jeg må inkrænke mig til at byde hver enkelt farvæl! Farvæl, beste frue! De skulde have hørt den udmærkede skål, De fik! Mange tak for her! Undskyld det bryderi, jeg har gjort. – Farvæl, frøken! Jeg beklager, at jeg ikke kunde have den ære straks at gøre Deres nærmere bekendtskab, De synes så livlig! Men kommer De som sagt snart til byen –

Signe.

Så skal jeg have den ære at hilse på Deres hustru?

Lind.

Tusen tak – vælkommen! *(til Valborg)*. Frøken, er De ikke væl?

Valborg.

Jo.

Lind.

De ser så alvorlig ud? (*Da Valborg ikke svarer, lidt koldt*). Farvæl, frøken! (*til Hamar*). Farvæl, hr. ... hr. ...

Tjælde.

Kavalleri-løjtnant Hamar.

Lind.

Å, det er Dem, som talte til mig om hæsten, – svigersønnen! – Undskyld, at jeg ikke –

Hamar.

Siger intet!

Lind.

Farvæl!

Hamar.

Lykkelig rejse, hr. konsul!

Lind (*koldt til Holm*).

Farvæl, hr. grosserer!

Holm (*uforstyrrelig høflig*).

Jeg ønsker hr. konsulen en meget lykkelig rejse!

Lind.

Farvæl, hr. over-toldbetjent!

Pram (*beholder hans hånd, synes at ville sige noget; men tier. Ænnelig*).

Må jeg sige Dem tak for – for ... må jeg sige Dem tak for – for ...

Lind.

De er bestemt en meget bra mand!

Pram (*lettet*).

Det glæder mig, at jeg er det! Tak!

Lind (*foran Knutzon*).

Farvæl, hr. grosserer ...

Knutzon (*skyndsomt*).

Knutzon –

Pram.

– med z.

Lind (*foran Knudsen*).

Farvæl, hr. ...

Knudsen.

– også Knudsen.

Pram.

– med s.

Lind (*står foran Falbe*).

Hr. –?

Falbe.

Hr. Falbe, agent Falbe.

Lind.

Farvæl, hr. agent Falbe! (*til Ring*). Det glæder mig at have set hr. konsulen så væl!

Ring (*dybt hilsende*).

I lige måde!

Lind.

Farvæl, hr. pastor!

Pastoren (*holdende hans hånd, siger stille*).

Må jeg ønske Dem hæld og lykke, hr. konsul –

Lind.

– Tak! (*vil løs*).

Pastoren.

– til de udenrigske lande over det farlige hav, hr. konsul!

Lind.

Tak! (*vil løs*).

Pastoren.

Må jeg ønske Dem vælkommen tilbage, hr. konsul –

Lind.

– Tak, mange tak! (*vil løs*).

Pastoren.

– til det kære fædreland, dette land, hr. konsul, som i Dem –

Lind.

Ja, undskyld, hr. pastor, tiden iler.

Pastoren.

Må jeg takke Dem for denne dag, hr. konsul, dette møde, denne ...

Lind.

Ingen årsag! Farvæl! (*foran Jakobsen*). Farvæl, Jakobsen, farvæl!

Jakobsen.

Farvæl, hr. konsul! – Jeg er rigtignok bare en simpel mand; men jeg tør væl derfor sige lykksom rejse, jeg med?

Lind.

Det tør De, Jakobsen. – Farvæl, Finne! Hør du – et ord! – (*sagte*). Du sa', at advokat Berent –
(*tar ham afsides*)

Tjælde (*til Hamar*).

Nu må du huske salutten! – Nej, nej, nej! Renn da ikke i vej straks; vænt, til båden lægger fra! – Du vilde atter til med en prostitution!
(*fra ham*).

Hamar.

Nej, dersom jeg længer –!

Tjælde (*samtidig til Lind, som nu tager hans hånd*).

Farvæl, hr. konsul! (*sagte*). Ingen kan takke som jeg for dette besøg. De alene kan forstå –

Lind (*lidt koldere*).

– siger intet, hr. konsul! Til lykke med forrætningerne! (*varmere*). Farvæl alle!
– Tak for samværet! (*Tjeneren har længst præsenteret ham hans hat, giver nu ned til Sannæs hans rejse-tøj. Lind stiger i båden*).

Alle.

Farvæl, hr. konsul, farvæl!

Tjælde.

Ænnu engang et hurra!

(Hurraerne og salutten faller sammen. Båden glider ud. Man vifter).

Konsul Tjælde *(kommer ilende fræm).*

Jeg har jo intet lomme-tørklæde, den dumrianen har – *(ser Valborg)*. Hvorfor vifter du ikke?

Valborg.

Fordi jeg ikke vil.

Tjælde *(ser på hende, siger intet; hæn og triver en serviet i hvær hånd, iler tilbage og vifter, ropende).*

Farvæl!

Signe.

Vi følger efter ud på pynten!

Alle.

Ja, ja! *(de iler ned til højre).*

Tjælde *(kommer op igæn).*

Jeg så advokaten komme. *(Valborg er gåt ud ad døren til højre, Tjælde kommer fræm, kaster hastig servietterne på bordet og sig selv i en stol)*. Å, – å! – Men dette må også være siste gang! – Nu behøver jeg det jo ikke mere! Nu behøver jeg det jo ikke mere! *(rejser sig træt)*. Det er sant: advokaten!

(Tæppet faller for scene-ændring).

SCENE-ÆNDRING

(som må foregå i største hurtighed. Til venstre en kontor-pult med handels-bøger og papirer ovenpå og i; til højre kamin, så høj, at en mand kan stå og hvile sig til den. En læne-stol ved kaminen, lidt fræmfor den. Et bord i forgrunden til højre; et blækhuis med pænner på dette. To læne-stoler, den ene tæt ved bordet, men vænt fræm, den andre ved siden af. Vinduer på bægge sider af pulten, en dør ovenfor kaminen. En dør i baggrunden, førende til de øvrige kontorer. Klokke-stræng. En stol på hvær side af døren. En vinkel-trappe længst bag til venstre som snarvej til sængkammeret).

Første møde.

Tjælde, advokat Berent (fra baggrunden).

Tjælde *(alvorlig).*

Undskyld, at jeg fører Dem hid. Det er uorden ovenpå efter et middags-sælskab.

Berent.

Jeg har hørt, her var sælskab.

Tjælde.

Konsul Lind fra Kristiania.

Berent.

Jaså.

Tjælde.

Vær så artig at tage plads.

Berent *(sætter fra sig hat og lægger fra sig frakken på stolen ved døren. Kommer langsomt fræm, sætter sig ved bordet, så at han har dette ved siden, tager papirer fræm af sin bryst-lomme).*

Tjælde *(har sat sig ved siden af i den annen læne-stol og iagttager ham ligegyldigt).*

Berent.

Det gælder nu at få et fast udgangspunkt for bestæmmelserne af værdierne, især de faste.

Tjælde.

Naturligvis.

Berent.

For at vinde dette, burde man vel først gennemgå en af de forrætninger, som har de fleste grene, de fleste slags ejendomme.

Tjælde.

Utvilsomt.

Berent.

Her er ingen, som da fræmbyder så mange fordele som Deres. Har De noget imod, om vi lægger Deres forrætninger til grun?

Tjælde.

På ingen måde.

Berent.

Tør jeg så gøre mine bemærkninger og spørgsmål ved enkelte af Deres kalkyler?

Tjælde.

Som De behager.

Berent.

De kender de sansynlige værdier bedre end jeg.

Tjælde (*gør en høflig bøjning*).

Berent.

For da at begynde med noget, ... lad os tage de *nærmest* liggende ejendomme; de viser best egnens priser. Altså f. eks. Mjølstad-skogen, De har sat den, ser jeg, til 84,000 Spd.

Tjælde.

Jeg kunde måske have sat den til 100,000 Spd. Men ved deslige opgør må man tage noget hensyn til en mulig hurtig realisation –

Berent.

– for ikke at sige til en voldsom. Jeg er ganske af Deres mening. – Da forekommer det mig imidlertid, at Mjølstad-skogen er sat noget højt?

Tjælde (*ligegyldigt*).

Så.

Berent.

De købte den for 50,000 Spd.

Tjælde.

For fire år siden. Skogerne stod den gang lavt.

Berent.

De har siden hugget i den for mere æn 100,000 Spd.?

Tjælde.

Hvæm har sagt det?

Berent.

Konsul Holst.

Tjælde.

Det kænner konsul Holst ikke til.

Berent.

Det gælder her at være meget forsigtig.

Tjælde.

Naturligvis. Mit opgivende er grunnet på nøjagtig optælling.

Berent.

Jeg tviler ikke derom; – men så er væl beregningen noget stærk?

Tjælde.

De nuværende *aller*laveste priser kan væl heller ikke godt lægges til grun; de er unaturlige.

Berent.

Bankerne kan næppe gå ud fra andre, – som vi fra først af blev enige om. –

Tjælde.

Ja, den hele værdi-sættelse kommer jo ikke mig ved; men de, det kommer ved, vil protestere.

Berent (*uden at ænse invæendingen*).

Jeg tror altså, vi reducerer de 84,000 til 50,000.

Tjælde.

Til 50,000! (*ler*). Vær så artig!

Berent.

Efter samme måle-stok kan vi væl næppe sætte Stav-skogen til mere æn

20,000 Spd.

Tjælde.

Undskyld –! Skønt det, som sagt, er mig personlig ligegyldigt, – hvad er meningen med en sådan reduktion?

Berent.

Meningen er at holde bankerne skadesløse i tilfælde af et opbud; derfor dagens laveste priser.

Tjælde.

Jeg tillader mig at sige Dem, at behandlet på den måde er hele kysten bankerot.

Berent *(smilende)*.

Det får vi altså opleve.

Tjælde.

Ja, mig kommer det ikke ved; – men er bankerne selv forberedte derpå?

Berent.

Hidtil er bankerne uden fare. Men skal de gå videre, må de først skille det sunne fra det usunne.

Tjælde.

Da De har været så artig at æske min mening, vilde jeg kun varsko.

Berent *(bukker)*.

Værftet med beholdninger har De sat til 60,000.

Tjælde.

Iberegnet de to skibe under bygning.

Berent.

Men som i så ufærdig stand væl vanskelig nu vil kunne finne en køber?

Tjælde.

Så?

Berent.

De ved bedre æn jeg, at man for tiden holder sig tilbage.

Tjælde.

Godt, godt; – lad skibene først blive færdige, – og vi har andre tider!

Berent.

Vi må strængt gå ud fra dem, som er, og ikke dem, som skal komme. Da tør vi væl næppe sætte værftet med oplag højere æn til 40,000? – Jeg tror ænogså, at dette vil finnes højt.

Tjælde.

Kan De skaffe mig et værft med dettes oplag og med disse fordele, – jeg skal nårsomhelst inkøbe det for 40,000 og være vis på at have tjent over 20,000 – alene på handelen.

Berent (*bukker*).

Tillader De mig at gå videre?

Tjælde.

Som De vil! – Jeg begynner selv at blive nysgærrig efter at se mine ejendomme i en så aldeles ny belysning.

Berent.

Hvad der imidlertid er sat altfor højt er selve denne ejendom, hvorpå vi sidde, altså dens jorder, dens haver, dens huse, pak-huse, laste-pladser, – ikke at tale om bryggeriet og fabrikken, som jeg senere skal komme til. Selv som handelssted betragtet er det, synes mig, overvurderet; ti det har som sådant alene nytte for en stor kapitalist.

Tjælde.

Ganske rigtig.

Berent.

Men en sådan køber kan næppe påregnes. Han måtte, foruden at eje kapitalerne, også have Deres overordentlige, mange-artede insigt; ellers blir meget af dette tildels, eller ænog *aldeles* værdiløst for ham.

Tjælde.

Nu væl?

Berent.

Dertil kommer, at luksusen i huse-bygningerne, æn sige de for andre rent overflødige huse, umulig kan sættes op som fulltællende i et salg. Sæt, det blev en land-mand, som købte stedet? Og dette er ænog det sansynligste.

Tjælde.

De har altså allerede kastet mig ud?

Berent.

Jeg må i alle beregninger gå ud fra salg.

Tjælde (*rejses sig*).

Hvad har De så sat det til – på en slump?

Berent.

Jeg har sat det ned til mindre æn halvdelen, d.v.s. til –

Tjælde.

Nej, undskyld, at jeg bruger et ord, som jeg længe har holt tilbage: – dette er uforskammet! Således at bryde in i en mands ejendom – og under påskud af at høre hans mening, – på papiret, i kalkylen tage ejendommen ifra ham?

Berent.

Dette forstår jeg ikke. Jeg søger et udgangspunkt for priserne på stedet, – og De har selv sagt, at det hele vedkommer ikke Dem?

Tjælde.

Naturligvis! Men selv om det er for spøg – om jeg så skal udtrykke mig –, man tager ikke en brav mands velvillige fræmbudte kalkyle og behandler den som et løgnagtigt dokument.

Berent.

Anskuelserne om værdierne er i denne tid højst forskellige, som jeg ser. Jeg øjner intet andet deri.

Tjælde.

Men fatter De ikke, at dette er som at skære i mit levende kød?

Stykke for stykke er disse ejendomme sammenbragt eller bygget af mit arbejde, værget af den overordentligste anstrængelse under forfærdelige handelsforhold; – de er også viet af min familie, mine kære; – de er blevet dele af mit liv!

Berent (*bukker*).

Jeg fatter det fullkommen. – Bryggeriet har De sat til –

Tjælde.

Nej, jeg tillader Dem ikke at vedblive på denne måde. De får vælge Dem en annens ejendom til udgangspunkt for Deres beregninger ligesom en annen

konsulent, der nærmer sig mere Deres egen snurrige opfatning af forholdene.

Berent (*læner sig bagover*).

Dette er skade. Bankerne burde få del i Deres svar til mine bemærkninger.

Tjælde.

Har De sent mit opgør til bankerne?

Berent.

– Tillige med konsul Holsts og mine bemærkninger.

Tjælde.

Dette har altså været en overrumpling? Jeg trodde, jeg havde med en gentleman at gøre!

Berent.

Bankerne eller jeg, – jeg eller bankerne, det er jo det samme, når jeg er deres fullmægtig.

Tjælde.

En så selv-tagen dristighed kan derved ikke undskyldes!

Berent.

Hvert øjeblik er kostbart. Bankerne skal konferere med de andre pængeinstituter.

Tjælde.

Mine beregninger skal fræmlægges til konference i Kristiania? Og alt dette uden mit samtykke, uden mit ønske?

Berent.

De var jo selv så god at byde dem fræm som et udgangs-punkt.

Tjælde.

Ja her, i dette øjeblik, og til Dem. – De har altså taget mit tilbud på forskud?

Berent.

De lovede i formiddags at hjælpe os til klarhed, for det heles væl. Men hvad kan give sikkrere klarhed æn Deres egne beregninger?

Tjælde.

Nej, dette er jo i virkeligheden et slags inbrudstyveri! De skal stå mig til ansvar!

Berent.

Jeg foreslår, at vi skyr stærke ord – i alle fal foreløbigt – og hellere betænker følgerne af de insente beregninger.

Tjælde.

Det skal en af os komme til! –

Berent.

Bankier-huset konsul Lind f. eks.

Tjælde.

– Skal mine beregninger, forsynede med Deres og Holsts mærkelige randgloser, også fræmlægges for konsul Linds hus? Er *han* inbudt til konferencen?

Berent.

Da den megen skydning underrettede mig om forholdet, tillod jeg mig at anmode bankerne derom.

Tjælde.

De har altså ligget på lur her? De vil prøve på at undergrave mine forbindelser?

Berent.

Deres stilling er altså sådan, at De har frygt?

Tjælde.

Her er ikke spørgsmål om min stilling, men om Deres opførsel?

Berent.

Jeg mener, at vi hellere holder os til sagen. – Bryggeriet har De sat til –

Tjælde.

Nej, Deres adfærd er så top-målt jesuitisk, at jeg som en retskaffen mand må frasige mig al videre forhandling med Dem. Jeg er, som sagt, vant til i mine forbindelser at have med gentlemen at gøre.

Berent.

Jeg tror, De misforstår stillingen. Deres gæld til bankerne er så betydelig, at et opgør kan kræves. – Men så får De også finde Dem i, hvad vi gør med det.

Tjælde (*som har dæmpet sig*).

Muligt her er en misforståelse; men den stikker deri, at De ikke kan vide, at mit forhold til bankerne – *er ophørt*. Jeg trænger ikke bankerne mere.

Berent.

Denne misforståelse har i hvært fal nu ført til, at bankernes opfatning af Deres stilling snart er meddelt konsul Linds hus. Da forekommer det mig, at De bør *kænne* denne opfattelse for at kunne møde den der, hvor De måske kan have interesse af det.

Tjælde (*efter at have betænkt sig*).

Nu væl! Men ikke de enkelte poster. Resultatet kort og godt?

Berent (*blader i papirerne*).

Resultatet kort og godt er, at De har givet Dem i aktiva 454,000 Spd. Jeg har givet Dem 203,000 Spd.

Tjælde (*rolig*).

De får mig altså i en passiva af over halvannet hundrede tusen?

Berent.

Der er at bemærke derved, at heller ikke Deres beregning af passiva stammer med min.

Tjælde (*rolig*).

Nej, naturligvis!

Berent.

F. eks. den dividende, Møllers bo giver, –

Tjælde.

– har vi beregnet forskellig?

Berent.

– Om det kan kalles at beregne forskellig, når boet faktisk kun giver 10 pCt., og De har beregnet –

Tjælde (*afbryder*).

Ja, vor højst afvigende opfatning av værdier skal vi ikke gentage. – Hvad skylder jeg i Møllers bo – efter Deres beregning?

Berent.

Efter min beregning 50,000 Spd. Ligeså i de tre andre opbuds-boer, f. eks. i

Sannæs har De –

Tjælde.

Ikke de enkelte poster! – Mine passiva blir i det hele?

Berent.

Lad mig se. – Deres passiva blir i det hele – efter Deres beregning 350,000,
– efter min hænved 400,000, d. v. s. detaljeret 396,860.

Tjælde.

Det er en underbalance af omtrent –

Berent.

Det er en underbalance af omtr. 197,000, eller med en rund sum 200,000
Spd.

Tjælde.

Ja lad os ændelig holde os til de runde summer!

Berent.

Der er altså den forskel mellem Deres opgør og mit, at De giver Dem selv et
overskud af 124,000 Spd., og jeg giver Dem en gæld af hænved 200,000.

Tjælde.

Jeg er Dem særdeles meget forbunden. – Ved De, hvilken følelse jeg har ved
dette?

Berent (*ser op*).

Tjælde.

At jeg er i stue sammen med en gal mand.

Berent.

Den har jeg længe havt. – Trælasten, som De har i oplag i Frankrig, har jeg ikke kunnet notere; ti De har næmlig glæmt at føre den ud. Måske vil den kunne rette på noget.

Tjælde.

Behøves ikke! Jeg har nok hørt tale om Deres hensyns-løshed, om Deres hjerte-løshed; – men De overgår i sanhed beskrivelsen! Jeg ved ikke, hvorfor jeg ikke har vist Dem døren for længe siden; men nu gør jeg det!

Berent.

Den vej skal vi snart bægge to. – Men forinden bør vi tale om boets overgivelse til skifteretten.

Tjælde.

Ha, ha, ha! – Ved De, at jeg i dette øjeblik har pr. telegraf fåt så meget, at jeg ikke alene er dækket i den første tid, men kan område mig på alle sider?

Berent.

Telegrafan er en skøn inretning, som står åben for alle.

Tjælde (*efter at have tænkt sig om*).

Hvad mener De med det?

Berent.

Den megen skydning gjorde, at også jeg telegraferede. Hr. Lind finner vistnok ombord telegram fra sit hus, – og pængerne udbetales næppe.

Tjælde.

Dette er ikke sant! Dette har De ikke våget!

Berent.

Jo, det er, som jeg siger.

Tjælde.

Giv hid mit overslag; – lad mig endnu en gang se det over! (*vil tage det*).

Berent (*lægger hånden på det*).

Om forladelse!

Tjælde.

De våger at beholde mit egenhændige overslag?

Berent.

Ja, ænog at putte det i lommen. (*gør så*). Et uredeligt opgør, dateret og underskrevet, er et ikke uvigtigt dokument.

Tjælde.

De har besluttet min ruin, både moralsk og juridisk?

Berent.

Den har De for længe siden selv sat i værk. Jeg kender Deres stilling. I omtrent en måned har jeg korresponderet på alle de pladser, innen- og udenlandske, hvor De har forbindelser.

Tjælde.

Hvilken snu overlistelse en retskaffen mand kan være udsat for! I en måned omgivet af spioner! Komplot blandt forretningsvenner og mellem bankerne! En insngivelse i mit hus og regnskab! (*Med stor kraft*). Men jeg skal sprænge igennem! – De skal få "oplevelse", hvad det betyder bagtalerisk at ville ødelægge et agtet firma!

Berent.

Dette agtede firma har, efter alt jeg kan skønne, været ruineret i tre år. Så længe er det også siden, De trådte i forbindelse med Møller; kun en svindler søger svindlere.

Tjælde.

Hvis jeg talte med en handels-mand, som forstod sig på forretninger, vilde jeg oplyse ham om, hvad som førte til forbindelse med Møller, – Dem ikke.

Berent.

Nu bør frasernes tid være forbi. Agter De at opgive Deres bo straks?

Tjælde.

Ha, ha! Jeg skulde opgive det, fordi De har gjort det fallit på et stykke papir!

Berent.

De kan bære Dem ænnu en måneds-tid, jeg ved det. Men for Deres egen skyld, og især for andres, vilde jeg instændig råde Dem til at slutte straks. Dette er opgaven for min rejse hid.

Tjælde.

Se, der kom det! Og de præsenterede Dem her så venlig og bekymret som den, der ændelig måtte få klarhed. Man skulde skære det sunne fra det usunde, – og dertil bad De i ærbødige udtryk om min hjælp!

Berent.

Ganske rigtig. Men her er intet andet usunt æn Deres forretning – og det, som dermed står i forbindelse.

Tjælde (*efter at have fattet sig*).

Altså kom De i mit hus med den skjulte hensigt at ville ruinere mig?

Berent.

Jeg må ænnu en gang gentage, at det er ikke mig, som har været chef for dette fallitte hus; – det er Dem.

Tjælde.

Og jeg må gentage, at huset er kun fallit i Deres egen hjærne! – I en måned kan meget ske. Og jeg har *før* vist ævne til at finne udveje!

Berent.

D. v. s. til at arbejde Dem altid dybere in i en løgn.

Tjælde.

Kun en handels-mand kan forstå sådant. – Men forstod De det virkelig, – da vilde jeg sige til Dem: giv mig 100,000 Spd., og jeg rædder alt for alle! *Det* vilde være en opgave, værdig et geni som Deres; *det* vilde give Dem ry af med skarpblik at have gennemtrængt forholdene; thi da vilde De rædde mere æn tusen menneskers vælfærd og skabe landet en fræmtids-rig virksomhed!

Berent.

På det agn bider jeg ikke.

Tjælde.

De tror, det er en forlokkelse? Nej, det er just, hvad en så genial forretningsmand som konsul Lind så i et øjeblik, – og uden Deres ulykkelige mellemkomst vilde det være fullbragt! Men det kan ske ænnu! Jeg søger ham påny!

Berent.

Han er nu rejst til udlandet.

Tjælde.

Jeg rejser straks efter.

Berent.

Den hast vil måske forekomme ham en smule mistænkelig – efter de mellemkomne oplysninger.

Tjælde.

Å, det har ingen nød!

Berent (*alvorlig*).

Jo, det har nød. Det vilde have været et bedrag at fralukke ham 100,000 Spd. nu, og det er et bedrag at tro, at han nu længer gør det.

Tjælde (*som tænker sig om*).

Væl. – Han går hurtig på – og søger siden udflugter. – Jeg kænner ham. – Men så gør ikke De! – Vil De, jeg skal lægge ud for Dem, hvorledes 100,000 Spd. er nok til at bringe denne store virksomhed flot? Innen tre måneder vender remisserne tilbage, – jeg skal gøre Dem det så klart som dagen –

Berent.

– at De styrter Dem fra skuffelse i skuffelse! Sådant har De gjort i tre år, fra måned til måned.

Tjælde.

Fordi de tre siste år har været nedadgående – å, frygtelige! Men nu er krisis kommen; nu må det gå opover igæn!

Berent.

Ja, netop så har De narret Dem selv!

Tjælde.

Nej, nej, så tænker enhver klog handels-mand!

Berent.

Så tænker enhver svindler.

Tjælde.

Bring mig ikke til fortvilelse! – Ved De, hvad jeg har gennemgået i disse tre år,
– ved De, hvad jeg kan være istand til?

Berent.

Til ænnu mere usandhed.

Tjælde.

Vogt Dem! – Ja, det er sant, at jeg står ved afgrunnens rand! Det er sant, at jeg i tre år har gjort, hvad der står i menneskelig magt for at komme over! Jeg tør sige, der har været noget af en kæmpes kraft i den kamp, jeg har ført. Men så fortjener den også at blive lønnet. De *har* fullmagten, *Dem* tror man, – se Deres mission, lad ikke mig lære Dem den! Jeg siger Dem det; ja, jeg siger Dem det: – det vil være forfærdeligt for *Dem*, skal nu hundreder gå unødigt til grunde!

Berent.

Lad dog dette engang få ænde!

Tjælde.

Nej, så gid djævelen, – om jeg ænder en slig kamp med en vanvittig overgivelse!

Berent.

Hvad vil De så ænde den med?

Tjælde.

Der gives ingen udgang, som jeg ikke har tænkt mig – å tusene ganger! *Jeg* ved, hvad jeg skal gøre! Denne usle småstads spot, denne misundelsens jubel over hele kysten skal ikke nå mig!

Berent.

Hvad vil De så finne på?

Tjælde.

Det skal De få se! – (*Mere og mere ophidset*). Vil De ikke under nogen betingelse yde mig hjælp?

Berent.

Nej.

Tjælde.

De vil nu på timen, *her*, få mig til at opgive mit bo?

Berent.

Ja.

Tjælde.

Død og hælvede! – De tør gøre det?

Berent.

Ja.

Tjælde (*det oprør, han er i, kuer stæmmen, den lyder på én gang ganske dæmpet*).

De har aldrig kænt fortvivelse. De ved ikke, hvad for en tilværelse jeg har fristet! – – – Men er afgørelsens øjeblik kommet, – og har jeg i mit kontor den mand, som *burde* frælse mig, *men som ikke vil*; – da skal han dele lod med mig!

Berent (*tilbagelænet*).

Dette begynder at blive højtideligt.

Tjælde.

Spøg nu ikke længer; De kunde angre det! (*går hen til alle døre, låser dem med en nøgle, som han tager op af lommen, åbner derpå med en annen nøgle pulten, tager*

op af denne en revolver). Hvor længe tror De, jeg har haft denne liggende?

Berent.

Formodentlig fra De købte den?

Tjælde.

Og hvortil har jeg så købt den? – Tror De, at jeg, som har været denne bys herre, hele kystens største mand, vil bære skænselen af en fallit?

Berent.

Den har De længe båret.

Tjælde.

Det står nu i Deres hånd at ruinere eller at rædde mig. De har faret sådan fræm, at De fortjener ingen skånsel – og skal ingen have! Ingiv den rapport, at jeg kan hæve 70,000 Spd. – mere behøver jeg ikke –, men afdragsfrit i ét år, og jeg frælser alt for alle. Betænk Dem nu! Min familie, mit gamle firma, de altfor mange, som blir ulykkelige med mig, må De huske på! Men glæm heller ikke Deres egen familie! Ti gør De *ikke*, hvad jeg har ret til, så kommer hværken De eller jeg levende herifra!

Berent (*peger*).

Er den ladd, den der?

Tjælde (*spænder*).

Det skal De tidsnok få afgøre. Men nu må De svare!

Berent.

Jeg har et forslag: Skyd ... skyd først Dem selv og siden mig.

Tjælde (*går nu nærmere og sætter pistolen mod advokatens panne*).

Denne smule spøg skal jeg snart stanse.

Berent (*rejser sig og tager af sin lomme et papir, som han udfolder*).

Her har jeg opsat boets overleverelse til skifteretten. Når De skriver under dette dokument, da gør De, hvad De skylder Deres kreditorer, Deres familie og Dem selv. Ved at skyde Dem og mig føjer De kun en voldsom usandhed til alle de andre. – Gæm pistolen og tag pennen!

Tjælde.

Aldrig! – Jeg ved før i dag, hvad jeg vil! Men *De* skal nu få slå følge!

Berent.

Så gør, hvad De vil, men mig truer De ikke til en usandhed.

Tjælde (*som havde sænket pistolen, går et skridt tilbage, hæver den, tager sigte*).

Altså!

Berent (*går lige på ham, seende ham i øjet, mens den andre uvilkaarlig sænker pistolen*).

Tror De ikke, jeg ved, at den, som så længe har skælvet inne i sit innerste i usandhed og frygt, har mange tanker, men intet mod? *De tør ikke!*

Tjælde (*i raseri*).

Det skal jeg dog vise Dem! (*baglængs og atter løftende våbenet*).

Berent (*efter*).

Skyd, så får De høre en smæld, – og det er den, De længes efter! Eller slut med alle smæld, fald ned på Deres gerninger, tilstå og siden ti!

Tjælde.

Nej, så tage djævelen både dig og mig –

Berent.

– og brunen med!

Tjælde.

Brunen?

Berent.

Jeg mener den stads-hæsten, De kom galopperende på fra auktionen over Møllers bo. Lad Dem skyde til hæst, på denne Deres siste, store forretnings-løgn, (*stille og nærmere*) – eller klæd af Dem løggen, hvis De ænnu er istand dertil, – og fallitten blir Dem til større gagn, æn Deres rigdom har været.

Tjælde (*lader pistolen falle og synker i et udbrud af gråd ned i stolen. Stilhed*).

Berent.

De har kæmpet vidunderligt i disse tre år! Næppe én, jeg kænner, kunde have gjort, hvad De har gjort. Men De har tabt Dem selv i denne kamp. – Flygt ikke nu fra opgøret og dets smærte. Den alene vil renske Deres sjæl.

Tjælde (*med ansigtet i sine hænder og i stærk gråd*).

Å, å, å!

Berent.

De har lastet min fræmgangsmåde. Jeg svarer med at tilgive Dem Deres. – – (*Stilhed*). Prøv nu at se stillingen, som den er, og at tage den som en mand.

Tjælde (*som før*).

Å!

Berent.

De må i Deres dybeste grun være træt; – lad det da nu være forbi!

Tjælde (*som før*).

Å!

Berent (*sætter sig ved siden af ham. Stilhed*).

Skulde det ikke være bra at vinne igæn sin egen gode samvittighed eller atter at få leve sammen med sin familie? Ti det har De væl i al denne tid ikke gjort.

Tjælde (*som før*).

Å –!

Berent.

Jeg har kænt flere spekulanter i mine dager og har fåt mangel tilståelse. Jeg skønner derfor, at i tre år har De måttet undvære alt, lige til sun søvn og et af fred vælsignet måltid. De har næppe lagt mærke til, hvad Deres børn gjorde, eller hvad de sagde, uden når de kom i vejen. – Og Deres hustru –

Tjælde.

Min hustru!

Berent.

Ja, hun har væl trællet til de middager, som skulde dække hulheden; – hun har vistnok været den trætteste tjener i Deres hus.

Tjælde.

Min tålmodige, fromme hustru!

Berent.

Jeg tænker nok, De heller vilde være den simpleste arbejder i Deres brød – æn leve op igæn, hvad De har lidt.

Tjælde.

Tusen, tusen ganger heller!

Berent.

Og så kan De betænke Dem på at gøre hvær mand ret og skel, for ændelig en gang at komme i sanhed? Tag her og skriv under!

Tjælde (*faller på knæ*).

Nåde, nåde! De ved ikke, hvad De ber om. Mine egne børn ville forbanne mig. Jeg har nylig hørt det! Og mine handels-væbner, som ville ruineres ved mig, er så altfor mange, – de og deres familier – å! – Mine arbejds-folk, hvor skal de hæn? Ved De, jeg har over 400? Tænk Dem disse og deres familier uden udkomme! – Nåde, jeg kan ikke, jeg tør det ikke! Fræls mig, hjælp mig! Det var forfærdeligt af mig at ville true; men nu ber jeg, å, jeg ber for alle dem, som fortjener det bedre æn jeg, men som jeg skal ofre mit liv i troskab og arbejde!

Berent.

Jeg kan ikke rædde Dem, – allerminst med andres midler. Det, som De her ber om, vilde være utroskab.

Tjælde.

Nej, nej, nej, læg hele regnskabet åbent op! Sæt mig, om De vil, under administration! Men lad mig få holde fræm, det, jeg tænker mig skal gøres, – og alle kyndige skal inse, at det *må* gå!

Berent.

Sæt Dem ændelig! – Lad os tale om dette. – (*Tjælde sætter sig*). Er ikke det, som De nu foreslår, nætop, hvad De har prøvet i tre år? De *har* jo kunnet låne midlerne; men hvad har det nyttet?

Tjælde.

Konjunkturerne, konjunkturerne!

Berent (*ryster på hovedet*).

De har så længe blandet falskt og sant, at De har glæmt handelens enkleste love. Under slætte konjunkturer at spekulere i de gode får blive dens sag, som kan! Andre får holde sig tilbage.

Tjælde (*intrængende*).

Men kreditorerne selv, altså også bankerne, har jo dog sin fordel af, at boet holdes!

Berent.

Den sunne handel har ingen fordel af at opretholde den usunne.

Tjælde (*ænnu mere intrængende*).

Men dog af at rædde sine egne kapitaler!

Berent.

Ja, boet må under administration –

Tjælde (*med håb, halvt rejsende sig*).

Nu ja –? Altså?

Berent.

Når man først har fåt Dem fjærnet.

Tjælde (*synker sammen*).

Når man først har fåt mig fjærnet!

Berent.

På *egne* midler kan naturligvis boet holdes, til bedre tider kommer, men ikke på lånte –

Tjælde.

– ikke på lånte.

Berent.

De fatter naturligvis forskellen?

Tjælde.

Ja, ja.

Berent.

Godt. – Så fatter De også, at for Dem er intet andet tilbage æn at skrive under

–

Tjælde.

– æn at skrive under.

Berent.

Her ligger dokumentet. – Kom nu!

Tjælde (*vækket*).

Å, jeg kan ikke, jeg kan ikke!

Berent.

Godt, så sker stansningen om kort tid af sig selv, og alt står slæmmere.

Tjælde (*atter på knæ*).

Nåde, nåde! Jeg kan ikke slippe håbet! Tænk, efter en kamp som min!

Berent.

Sig rent ud: jeg har ikke mod til at tage følgerne.

Tjælde.

Ja, så er det.

Berent.

Jeg har ikke mod til at begynde et sant liv.

Tjælde.

Ja, ja.

Berent.

De ved ikke, hvad De selv siger, mand!

Tjælde.

Nej, jeg ved det ikke; – men skån mig!

Berent (*rejser sig*).

Ja, dette er fortvilelse! Jeg har ondt af Dem.

Tjælde (*rejser sig straks*).

Ja, ikke sant? Å, prøv mig! Kræv af mig, – sig, hvad De –!

Berent.

Nej, nej, nej, med at skrive under må alt begynde!

Tjælde (*synker sammen i stolen*).

Å! – – Hvorledes skal jeg siden møde nogen, jeg, som har trodset alt og skuffet alle!

Berent.

Den, som har nydt megen ufortjent ære, må siden tage megen fortjent ydmygelse; – dette er en lov, og fra den kan jeg ikke fri Dem.

Tjælde.

Men mod mig vil man blive grusommere æn mod nogen annen! Jeg har

fortjent det, jeg ved det; – men jeg vil ikke kunne holde det ud!

Berent.

Hm! De er overmåde stærk; det viser disse tre års kamp!

Tjælde.

Vær barmhjærtig! Deres geni, Deres inflydelse *må* kunne åbne mig en udvej!

Berent.

Ja, den at skrive under.

Tjælde.

Ikke heller en underhånds-akkord? Når *De* tog det på *Dem*, så gik det!

Berent.

Skriv under! – Her er dokumentet! Hvær time er kostbar.

Tjælde.

Å –! (*vakler hæn; ænnu med pænnen i hånd, bønlig*). Og De tør ikke prøve mig,
– efter hvad jeg nu har gennemgået?

Berent.

Jo, når De har skrevet under.

Tjælde (*skriver under, sætter sig i den stol, Berent har forladt, i stor smærte*).

Berent (*tager dokumentet, lægger det sammen og forvarer det*).

Nu går jeg til skifte-retten med dette og siden på telegraf-stationen. Antagelig kommer man ænnu i kvæl for at optage fortegnelse. Deres familie bør altså være varskot.

Tjælde.

Hvorledes skal jeg kunne det? Giv mig lidt tid, – vær dog barmhjærtig!

Berent.

Jo hurtigere, jo bedre for Dem, – ikke at tale om for alles interesser. (*Ser sig om*). – Så er jeg altså færdig for det første.

Tjælde.

Nej, forlad mig ikke også! Å – forlad mig ikke!

Berent.

Nu bør Deres hustru komme til Dem, – ikke sant?

Tjælde (*overgivet*).

Jo.

Berent (*foran pistolen*).

Den her (*løfter den*) – tager jeg ikke med. Det har ingen fare. Men jeg lægger den på pulten – for de andres skyld. Skulde nu De eller Deres trænge mig, så send bud.

Tjælde.

Tak.

Berent.

Jeg skal ikke forlade byen, før det værste er over. – Ved nat eller dag, når De trænger mig, så send bud.

Tjælde.

Tak.

Berent.

Vil De nu være så god at åbne døren for mig.

Tjælde (*rejser sig*).

Det er sant! – Undskyld!

Berent (*tagende hat og frak*).

Vil De ikke kalle Deres hustru med det samme?

Tjælde.

Nej. Jeg må først have lidt tid. – Nu har jeg det værste tilbage!

Berent.

Det tror jeg også; men just derfor – (*han griber selv i klokke-strængen og ringer*).

Tjælde.

Hvad gør De?

Berent.

Jeg vil være sikker på, før jeg går, at Deres hustru kommer.

Tjælde.

Dette skulde De ikke have gjort!

(*Kontor-budet viser sig*).

Berent (*ser på Tjælde*).

Tjælde.

Bed fruén, – bed min hustru at komme til mig.

Berent (*læggende til*).

– straks. (*Budet går*). Farvæl! (*går*).

Tjælde (*sætter sig ved døren*).

(*Tæppet faller*).

TREDJE HANDLING

På kontoret.

Første møde.

Tjælde, (senere) Fruen.

Tjælde (*alene, på stolen ved døren, i den stilling, hvori han sist sås. Han sidder en lang stund ubevægelig, – farer på én gang op*).

Hvorledes skal jeg begynde? – – Efter henne børnene ... efter dem folkene ... og så alle de andre! – Om jeg kunde gå min vej? Men rettens tjener? – Å, lad mig få luft? – (*til nederste vindu*). Det er en dejlig dag, men ikke for mig! – (*åbner vinduet*). Brunen? (*vænder sig*). Nej, jeg tåler ikke at se den! – Hvorfor var den opsadlet? – Det er sant, jeg skulde jo efter samtalen med advokaten have – – men nu er alting ude! – (*Tages af en tanke, går lidt, udbryder*). Ja, på *den* hæst kan jeg nå udhavnene, før udenlands-dampskibet går! (*Ser på uhret*). Jeg kan! Og så har jeg bag mig – (*forskrækkes ved at høre nogen i trappen*). Hvæm der? Hvad?

Fruen (*i trappen*).

Du lod mig kalle?

Tjælde.

Ja. – (*Spejdende*). Kommer du derfra?

Fruen.

Jeg hvilte mig.

Tjælde (*deltagende*).

Å – du sov; og jeg lod dig vække?

Fruen.

Nej, jeg sov ikke. (*Hun er nu kommen langsomt ned*).

Tjælde.

Du sov ikke? – (*Bange*). Har du da ... (*for sig*). Nej, jeg tør ikke spørge.

Fruen.

Hvad vil du?

Tjælde.

Jeg vilde – (*ser, at hun ser på revolveren*). Du undrer dig over, at jeg har lagt den der fræm? – Det er, fordi jeg skal rejse.

Fruen (*som holder sig i pulten*).

Skal du rejse –?

Tjælde.

Ja. Advokat Berent var her, som du måske hørte? (*Intet svar*). Forretninger. Jeg må straks til udlandet.

Fruen (*svagt*).

Til udlandet?

Tjælde.

Bare for nogle dager. Derfor kun min sædvanlige ride-væske med et ombytte og et par skjorter. – Men jeg måtte have det straks.

Fruen.

Jeg tror ikke, væsken er udpakket siden idag.

Tjælde.

Så meget desto bedre. – Vil du hænte den?

Fruen.

Du rejser nu – med det samme?

Tjælde.

Ja – med udenlands-dampskibet – i udhavnen.

Fruen.

Da har du ingen tid at spille.

Tjælde.

– Er du ikke væl?

Fruen.

Å – nej.

Tjælde.

– Dit tilfælde?

Fruen.

Ja! – nu skal jeg hænte ride-væsken.

(Tjælde tager og støtter hende op mod trappen).

Tjælde.

Du har det ikke godt; – men det skal en gang blive bedre!

Fruen.

Bare *du* havde det bedre.

Tjælde.

Enhvør får bære sit.

Fruen (*har taget fast i trappen; han slipper*).

Om vi bar mere sammen?

Tjælde.

Mine sager forstår du dog ikke, – og om dine har jeg ikke havt tid at tale.

Fruen.

Å – nej. (*Hun begynder at gå op*).

Tjælde.

Skal jeg hjælpe dig?

Fruen.

Å nej, tak.

Tjælde (*fræm*).

Aner hun det? – Hun er altid sådan. – Hun har ganske taget modet fra mig. – Men der gives ingen annen vej! Altså: – pænger! Jeg har dog væl nogle guldpænger liggende? (*Iler til pulten, åbner, tæller nogle pænger op på pult-pladen, kommer derved til at løfte hovedet og ser hustruen, som har sat sig i trappen*). Kære, har du sat dig?

Fruen.

Der kom noget over mig. Nu skal jeg gå. (*Rejser sig og går langsomt op*).

Tjælde.

Stakkar, hun er udslidt. (*Tager sig sammen*). Nej! – 5, 6, 8, 10 ... dette er ikke nok. Nogle må jeg dog have ænnu (*søger*) – og hvor det slipper op, har jeg uhr og kæde ... 20 ... 24 ... nej, der er ikke flere. Men papirerne! Dem må jeg allersist glæmme. (*søger papiret og lægger på pulten*). Jorden bræner under mig!

Kommer hun ikke igæn? Der var jo pakket. – Å, hvor hun vil lide ved det! Men mindre, når jeg er borte. Folk vil da være barmhjærtigere – både mod hende – og mod børnene. Ja, børnene! – (*Samler sig sammen*). Lad mig nu bare komme afsted, afsted, afsted! Tankerne vil nok følge! – Se, der er hun! – (*Højt, deltagende*). Skal jeg hjælpe dig?

Fruen.

Ja, tak; – vil du tage mod kufferten?

Tjælde (*tager mod den; hun kommer langsomt ned*).

Den er lidt tyngre æn sist.

Fruen.

Så?

Tjælde.

Jeg har nogle papirer at lægge ned. (*Går til pulten; putter pængerne til sig og papirerne i væsken*). Men kære barn, her er jo pænger i væsken?

Fruen (*som langsomt kommer til*).

Ja, ... nogle guld-pænger, som du tid efter annen har givet mig. – Jeg tænkte, du nu kunde have brug for dem.

Tjælde.

Det er mange pænger!

Fruen (*smiler*).

Du ved nok ikke, hvor mange du har givet mig.

Tjælde.

Hun ved alt! Nanna! (*Han åbner armene*).

Fruen.

Henning! (*De holder hinannen omslyngede under stærk gråd*).

Fruen (*idet de slipper, hviskende*).

Skal jeg hænte børnene?

Tjælde (*ligeså*).

Nej, sig intet – før senere.

(*De omfavner hinannen på ny*).

Tjælde (*idet han griber væsken*).

Gå du til vinduet, at jeg kan se dig, når jeg stiger tilhæst. (*Smækker væsken til, iler, – stanser*). Nanna!

Fruen.

Henning!

Tjælde.

Tilgiv mig!

Fruen.

Alt!

Tjælde (*iler, støder midt i døren på kontor-budet, som har et brev. Budet går*).

Fra Berent? – (*Åbner, står i døren og læser, kommer derpå fræm med væsken i hånd, læser igæn*).

"Da jeg kom fra Dem, så jeg en hæst stå sadlet. For at forebygge misforståelse, tillader jeg mig at meddele, at der er politi ved Deres Hus. Ærbødigst Berent."

Fruen (*som holder sig fast ved pulten*).

Kan du ikke rejse?

Tjælde.

Nej. *(Stilhed. Han sætter væsken fra sig og tørrer sin panne).*

Fruen.

Henning! Skal vi bede sammen?

Tjælde.

Hvad mener du med det?

Fruen.

Bede ... bede Gud Herren om hjælp. *(Hun brister i gråd).*

Tjælde *(tier).*

Fruen.

Kom, Henning! *(Hun synker i knæ).* Du ser, at alt menneske-påfun nytter ikke.

Tjælde.

Men jeg ved, at dette nytter heller ikke.

Fruen.

Å, prøv engang i den højeste nød.

Tjælde *(er i stor kamp).*

Fruen.

Aldrig har du villet! Aldrig talt til os, aldrig til din Gud! – Aldrig har du åbnet dig for nogen.

Tjælde.

Slut!

Fruen.

Men hvad du skjulte om dagen, talte du ud om natten; vi mennesker *må* tale! Men jeg har ligget vågen og hørt din vånde. Nu ved du, hvorfor jeg ikke er istand til mere. Ingen søvn om natten og ingen fortrolighed om dagen. Jeg har lidt ænnu mere æn du.

Tjælde (*kaster sig i læne-stolen ved kaminen*).

Fruen (*rejser sig og går hæn til ham*).

Du har villet fly. Når vi frygter menneskene, har vi alene Ham tilbage. Tror du, jeg nu levde uden Ham.

Tjælde.

Tiggende har jeg ligget for hans fødder – å! – men altid forgæves!

Fruen.

Henning, Henning!

Tjælde.

Hvorfor vælsignede han ikke mit arbejde og min kamp? Nu kan det være det samme!

Fruen.

Å, – så kommer her ænnu mere.

Tjælde (*rejser sig*).

Ja, – det værste har vi tilbage –

Fruen.

– for det er i os selv! (*Stilhed*).

Annet møde.

De forrige. Valborg.

Valborg (*bliver synlig i trappen, hvor hun ved synet af de andre stanser*).

Fruen.

Hvad vil du, mit barn?

Valborg (*i undertrykt bevægelse*).

Fra mit rum kan jeg se politi ved vort hus. – Og nu kommer rettens folk ...?

Fruen (*sætter sig i den stol, manden forlod*).

Ja, mit barn. Din far har efter en utrolig kamp, som alene Gud og jeg kender, for en stund siden opgivet sit bo.

Valborg (*er gået et par skridt ned; men der blir hun stående. Stilhed*).

Tjælde (*kan tilsist ikke holde dette ud, men udbryder*).

Sig mig nu lige så godt straks alt det, Nanna Møller sagde sin far!

Fruen (*rejser sig*).

Det gør du ikke, Valborg! – Giv Gud dommen!

Tjælde.

Sig mig, jeg har så hårdt mishandlet dig (*bevæget*), at du aldrig kan forlade mig det, – at jeg for altid har tabt din agtelse og kærlighed!

Fruen.

Barn, barn!

Tjælde.

Din harm, din skam kænner jo nu ingen grænses!

Valborg (*går ned*).

Far! – Far! (*ud ad kontor-døren*).

Tjælde (*opover, som vilde han efter, men vakler over til trappen, hvor han holder sig fast*).

Fruen (*synker tilbage i stolen. Længere stilhed*).

Tredje møde.

Tjælde. Fruen. Bryggermester Jakobsen.

Jakobsen (*klæd som i sælskabet, dog i en kort lærreds-frak i stedet for kjole. Han kommer gennem de ydre kontorer. Tjælde bliver ham ikke var, før han er lige bag, rækker da ud sine hænder som bedende og afværgende; men Jakobsen går lige in på ham, siger med af harm kvalt stæmme*).

Skurk! –

Tjælde (*viger*).

Fruen.

Jakobsen! Jakobsen!

Jakobsen (*hører det ikke*).

Jeg kommer hid sammen med rettens folk. Bryggeriets bøges og papirer er beslag-lagte. Driften stanset. I fabrikken ligeså.

Fruen.

Å Gud.

Jakobsen.

Jeg stod for mere æn én gang til så meget, som jeg ejer. (*Han taler dæmpet, men med en røst, som dirrer af harm og bevægelse*).

Fruen.

Kære Jakobsen!

Jakobsen (*vænt til fru*).

Sa' jeg ham ikke altid, når jeg skulde skrive på: "Men jeg ejer ikke så meget. Og da er det ikke ret." – Men han svarte: "Det er bare en form, Jakobsen." – "Ja, men det er en uhæderlig form," sa' jeg. – "Det er en handels-form," sa' han; "så gør alle handelsmænd." Men jeg har lært, hvad jeg ved om handelen af ham, så jeg trodde ham. (*bevæget*). Og han fik mig til det gang efter gang. Men nu skylder jeg mere, æn jeg i hele mit liv kan betale. Jeg skal både leve og dø som en vanæret mand. Hvad siger De til det, frue?

Fruen (*tier*).

Jakobsen (*til Tjælde, som beder for sig*).

Hører du? *Hun må tie!* – Skurk!

Fruen.

Jakobsen!

Jakobsen (*af og til stærkt bevæget*).

For Dem har jeg den største agtelse, frue. – Men han har også fåt mig til at bedrage andre! Jeg har i hans navn gjort mange ulykkelige! *Mig* trodde folk på, og jeg trodde på ham. Jeg sa dem, at han var en vælgærning for hele strøget her omkring, så han måtte have hjælp i så svære tider. – Nu er mangelen brav familie narret fra hus og hjem. Og dertil har han brugt mig! For en forfærdelig hård og hjærteløs mand. (*Til Tjælde*). Jeg ved ikke ... men jeg har slig en trang til at lægge hånd på dig. (*vil til*).

Fruen (*rejser sig*).

For min skyld, Jakobsen!

Jakobsen (*slipper*).

Ja, for Deres skyld, frue; ti for Dem har jeg den største agtelse. Men hvorledes skal jeg møde alle dem, som jeg har ført i ulykke? Det nytter ikke at sige dem, hvorledes det er gåt til; for de får ikke sit daglige brød igæn for det! Og hvorledes skal jeg møde konen min! (*bevæget*). Hun har havt slig en tro til mig, hun, og til dem, jeg trodde på. – Og så børnene? – Det er så slæmt med børnene, for de hører så meget på gaden. De skal nok snart få høre, hvad for en far de har; de skal få høre, det af deres børn, – som jeg har ført i ulykke.

Fruen.

Nu føler De selv, hvorledes det er. Skån derfor andre; vær barmhjærtig!

Jakobsen.

Dem har jeg den største agtelse for; – men det er hårdt, at vi hjemme ikke mere skal smage en brødkrumme, som er vor egen; ti jeg skylder mere, æn jeg i mit liv kan betale! Det er hårdt, det, frue! Hvad skal der *nu* blive af mine og børnenes kvæl-stunder – og af vore søndager? – – Men – han skal også få høre det af mig! – Skurk! I timer skal jeg følge dig! – (*Tjælde flygter forfærdet mod kontoret; derfra træder i det samme administrator, fulgt af to vidner og Sannæs. Tjælde går bagover, vakler derpå hæn mod pulten, læner sig på denne med ryggen til de intrædende*).

Fjærde møde.

De forrige. Administrator. Vidnerne. Sannæs.

Administrator (*bag Tjælde*).

Om forladelse! Bøgerne og papirerne. – (*Tjælde skræmmes atter op, søger videre fræm til kaminen og støtter sig mod den*).

Jakobsen (*over ham her, hviskende*).

Skurk! (*Tjælde atter afsted og sætter sig på en stol ved døren, gæmmende sit åsyn i sine hænder*).

Fruen (*rejsende sig, hviskende*).

Jakobsen! – Jakobsen! (*han nærmer sig*). Med beråd hu har han aldrig bedraget nogen! Det, De siger, har han aldrig været og blir aldrig! (*hun sætter sig*).

Jakobsen.

For Dem, frue, har jeg den største agtelse. Men er *han* ikke en løgner og en bedrager, så er ingen det i denne verden! (*Han græder*).

Fruen (*dækker også overgivet sit ansigt, idet hun lægger sig bagover i stolen. Kort stilhed*).

(*Da høres en fjærrn brusen som af flere hundre stæmmer. Administrator og vidnerne stanser sit arbejde med undersøgelse og opskrivning, alle de andre ser op*).

Fruen (*bange*).

Hvad er det? (*Sammæs og administrator går til det øverste vindu, Jakobsen til det nederste*).

Jakobsen.

Det er arbejds-folkene ved værftet, ved bryggeriet, ved fabrikken og oplagene. (*Tilbage til fru*). Al bedrift er intil videre stanset; – men det er lønnings-dag, og ingen lønning! (*De andre vænder tilbage til sit arbejde*).

Tjælde (*kommer fortvilet fræm*).

Det har jeg glæmt!

Jakobsen (*mod ham*).

Ja, gå ud til dem *der*, så får du høre, hvæm du er!

Tjælde (*triver ridevæsken, sagte*).

Her er pænger; men det er guldpænger. Gå nu til byen, få dem vekslet og

betal så!

Fruen (*ligeledes sagte*).

Gør det, Jakobsen!

Jakobsen (*også sagte*).

Når *De* ber mig om det, så – Ja så? – Her er pænger, – i rejse-væsken. (*Åbner den*). Og den er pakket. – Han har også villet rømme! – Og med folkenes lønning! – Er *han* ikke en skurk –! (*Hin brusen høres nu nærmere*).

Fruen (*mens Tjælde vånder sig; sagte*).

Skynd Dem; – ellers kommer de hid!

Jakobsen (*også sagte*).

Jeg skal gå.

Administrator (*i vejen*).

Om forladelse; her må ingen ting bringes bort, før det er undersøgt og opskrevet.

Jakobsen.

Det er lønnings-dag, og heri er pængerne.

Fruen.

Jakobsen er ansvarlig og gør regnskab.

Administrator.

Det er en annen sag. Jakobsen er en retskaffen mand. (*Tilbage*).

Jakobsen (*tilbage til fru, sagte, men meget bevæget*).

Hører De frue? Også han kaller mig en retskaffen mand? – Og snart vil ikke et eneste menneske gøre det! – (*går, men forbi Tjælde, til hvæm han hvisker*).

Skurk! – Jeg skal komme igæn!

Administrator (*som ses at være færdig, nærmer sig Tjælde*).

Undskyld; – vi må udbede os nøglerne til familiens rum og gæmmer.

Fruen (*svarer for Tjælde*).

Husholdersken vil følge med. – Sannæs, – her er nøglen til nøgleskabet.
(*Sannæs modtager den*).

Administrator (*seende på Tjældes vægtige uhr-kæde*).

Hvad man bærer på sig til nødtørft, kommer os ikke ved; men skulde det tilfældigvis være kostbarere pretiosa deriblant –?

Tjælde (*begynner at ville løfte uhr-kæden*).

Administrator.

Nej, behold det kun! – Men det må væl optages i fortegnelsen.

Tjælde.

Jeg ønsker ikke at beholde det.

Administrator.

Som De vil. (*Han lader et af vidnerne modtage det*). Farvæl!

(*Dette har Signe og bag henne Hamar set på i kontor-døren. Administrator, Sannæs og vidnerne vil gå ud til højre*).

Administrator.

Døren her er læst.

Tjælde (*som af en drøm*).

Det er sant! (*går hæn og åbner*).

Femte møde.

Tjælde. Fru Tjælde. Signe. Hamar. Sannæs (kun et øjeblik) og Valborg (senere).

Signe (*støtende frem*).

Mor! (*hun kaster sig på knæ for hende*).

Fruen.

Ja, mit barn, nu er prøvernes dag kommen! Og jeg er bange for, den vil finde os alle for svage.

Signe.

Mor, hvad skal det blive til –?

Fruen.

Det står i Guds hånd.

Signe.

Jeg vil følge med Hamar in til hans tante Ulla. – Vi vil rejse straks.

Fruen.

Det kommer an på, om tante Ulla nu mere vil modtage dig.

Signe.

Tante Ulla? – Hvad siger du –?

Fruen.

– At du har været den rige mands datter og kænner ikke livet.

Signe.

Hamar, skulde tante Ulla ikke ville modtage mig?

Hamar *(efter betænkning).*

Jeg ved ikke.

Fruen.

Der hører du, barn. Du vil i få timer lære mere æn før i dit liv.

Signe *(hviskende forfærdet).*

Mener du, at også –?

Fruen.

Hys! *(Signe skjuler hovedet i hennes fang).*

(En bragende latter som af hundrer høres).

Hamar *(styrter til det fræmste vindu).*

Hvad er *det*?

Sannæs *(in gennem døren til højre og til det bagerste vindu. Tjælde, Signe, fru Tjælde rejser sig).*

Hamar.

Brunen! Den er fallen i deres hænder.

Sannæs.

De har løftet den op på en trap ... De lader, som de holder et slags auktion på den!

Hamar.

De mishandler den!

Sannæs *(løber ud igæn).*

Hamar *(triver revolveren på pulten og undersøger, om den er ladd).*

Jeg skal –!

Signe.

Hvad vil du? *(da han skal gå, styrter hun efter og holder ham).*

Hamar.

Slip mig!

Signe.

Sig først, hvad du vil! – Vil du ud til folkene – du alene?

Hamar.

Ja.

Signe *(slår bægge armene om ham).*

Du kommer ikke af stedet!

Hamar.

Vogt dig, revolveren er ladd!

Signe.

Hvad vil du med den?

Hamar *(frigørende sig, idet han med bestæmthed og kraft siger).*

Give brunen en kugle! Den er for god for pakket. Den skal ikke til auktion –
hværken på skrømt eller for alvor. – – Men jeg skyder den bedre herfra! *(styrter
til øverste vindu).*

Signe *(efter, skrigende).*

Du kan træffe nogen!

Hamar.

Dertil sigter jeg for sikkert. *(Tager sigte).*

Signe.

Far! Faller der skud herfra nu –

Tjælde *(har styrtet til).*

Hæsten tilhører boet ligesom revolveren!

Hamar.

Nej, den tid, hvori jeg tog imod kommando, er nu forbi! *(Tjælde kaster sig over revolveren, hvorved skuddet går af. Signe styrter med skrig til sin mor. Udenfor, denne gang lige under vinduet, rejser sig et stort skrig: "De skyder på os, de skyder på os!" Straks høres et skrald som af mange knuste glasruder, og stene fyger in, fulgt af råb og latter. Valborg, som har styrtet til gennem kontor-døren, dækker faderen med sit legeme og hovedet vænt mod vinduet. – En enkelt stæmme i vinduet: "Efter mig, gutter!")*

Hamar *(med revolveren rettet mod vinduet, roper).*

Ja, prøv!

Fruen. Signe.

De kommer her in!

Valborg.

Du skyder ikke! *(hun stiller sig i vejen for ham).*

Tjælde.

Der er Sannæs med politiet! *(Igennem larmen høres: "tilbage!" Atter en opbrusning og en mands højrostedede tale gennem denne, – så alt fjærnere og snart stilt).*

Fruen.

Lad os takke Gud! Nu var vi visselig i en stor fare. *(Hun synker i stolen; stilhed).*

Henning, hvor er du?

Tjælde (kommer, lægger bagfra en hånd på hendes hoved, men vænder sig straks og går bag i stærkt oprør. Stilhed).

Signe (som er faldt på knæ ved moderen).

Men kommer de ikke igæn? – Skal vi ikke gå herifra?

Fruen.

Hvor skal vi gå hæn?

Signe (fortvilet; men stille).

Men hvad skal der da blive af os?

Fruen.

Det, som Gud vil. (Stilhed).

Hamar (drog sig straks umærkelig mod baggrunden, hvor han lagde revolveren på stolen til venstre).

Valborg (sagte).

Signe, – se dig om!

Signe (rejser sig, ser sig om og udstøder et svagt skrig).

Fruen.

Hvad er det?

Signe.

Ja, jeg visste det!

Fruen (mere bange).

Hvad er det?

Valborg.

Ethvært rigt hus har sin løjtnant, – og *vor* er nu gåt. *Det* er det.

Fruen (*rejser sig*).

Signe, mit barn!

Signe (*kaster sig til hende*).

Mor!

Fruen.

Nu faller alt, som var usant; – lad os ikke klage!

Signe (*i gråd*).

Mor, – mor!

Fruen.

Dette er bedre, æn om det var annerledes. Hører du – græd ikke!

Signe.

Jeg græder ikke; – men jeg skammer mig – å, jeg skammer mig! (*græder*).

Fruen.

Skammen er min, som ikke havde kraft til at hindre, hvad jeg så var galt.

Signe (*som før*).

Mor!

Fruen.

Ja, nu er vi snart så forladte, som vi kan blive, – og nu har vi heller intet igæn, som de kan tage.

Valborg (*træder fræm i stærk spænding*).

Jo, mor; – nu vil jeg forlade eder!

Signe (*vænt mod søsteren*).

Du, Valborg? Forlade os – nu?

Valborg (*bevæget*).

Huset skal jo alligevel opløses, – nu må hver af os tage fat for sig!

Signe (*bestandig mod søsteren, med ryggen mod tilskuerne*).

Men hvad skal da jeg, som intet kan –?

Fruen (*har sunket tilbage i stolen*).

Hvilken dårlig mor jeg har været, at jeg nu ikke kan holde mine børn sammen.

Valborg (*i udbrud*).

Vi kan jo ikke være sammen nu! Vi kan jo ikke give os til at leve på boet, som det hedder; vi har jo nu levet længe nok på –

Fruen.

Hys, din far er her inne! (*Stilhed*). Barn, hvad vil du?

Valborg (*efter en kamp, stille*).

Jeg vil til konsul Holsts kontor; – jeg vil lære handelen – og så selv tage fat.

Fruen.

Du ved ikke, hvad du går til.

Valborg.

Men jeg ved, hvad jeg forlader.

Signe.

Jeg, som kun er til byrde, fordi jeg intet kan –

Valborg.

Du *kan!* – Gå ud, om det skal være som simpel pige, – hvad gør det? Leve på boet? Ikke en dag, ikke en time!

Signe.

Hvad skal der da blive af mor?

Fruen.

Mor blir hos far.

Signe.

Men alene –? Du, som er så syg?

Fruen.

Ikke alene! Far og jeg.

Tjælde (*fræm, kysser den hånd, hun rækker mod ham, synker i knæ ved hennes stol med hovedet i hennes fang*).

Fruen (*strygende hans hår*).

Tilgiv eders far, børn; det er det skønneste, I kan gøre. (*Tjælde rejser sig igæn og går atter mod baggrunden*).

(*Kontorbudet kommer med et brev*).

Signe (*vigende og i angst*).

Der kommer brev fra ham! Intet mere! Jeg vil ikke!

(*Kontorbudet rækker det til Tjælde*).

Tjælde.

Jeg modtager ingen breve mere.

Valborg.

Fra Sannæs?

Tjælde.

Så også han!

Fruen.

Tag og læs det, Valborg! Lad os kun få alt på én gang! (*Budet giver hende brevet og går*).

Valborg (*åbner det, ser lidt i det og læser det så, ikke uden bevægelse*).

"Højt-ærede hr. principal!

Dem skylder jeg alt, fra jeg som dræng kom i Deres hus. Tag derfor ikke dette ilde op!

De ved, jeg for otte år siden fik en liden arv. Den har jeg handlet med og især søgt op de forretninger, som den store handel ænnu ikke har ordnet. (*Stanser lidt*).

Summen heraf – omtrænt 7000 Spd. – byder jeg Dem i ærbødig taknemmelighed; ti jeg skylder *Dem* i grunden, at jeg har kunnet samle den. De vil også kunne gøre det mange-dobbelte af den imod jeg.

Trænger De mig derved, så er det mit kæreste ønske frændeles at være hos Dem.

Tilgiv, at dette nætop kommer nu! Jeg kunde ikke annet. J. Sannæs."

(*Tjælde er ved dette brev kommen længer og længer fræm; nu står han ved sin hustru til højre*).

Fruen.

Når af alle dem, du har hjulpet, Henning, kun én kommer til dig i denne stun, så må du føle dig lønnet.

Tjælde (*nikker, går tilbage*).

Fruen.

Og I, børn, ser I, hvorledes han, den fræmmede, blir eders far tro?

(Stilhed; Signe står ved pulten, og i gråd. Tjælde er atter i baggrunden, hvor han går fræm og tilbage et par korte gange; men derpå op ad trappen).

Valborg.

Jeg skulde have lyst til at tale med Sannæs.

Fruen.

Ja, gør du det, mit barn! Jeg kan ikke nu, og din far væl heller ikke. Gør du det! – *(rejser sig)*. Kom, Signe, lad os to nu tale sammen, – nu må dit sind være opladt. – Ak, når har vi rigtig kunnet tale sammen! *(Signe er kommen og har lagt sig in til moderen)*.

Fruen.

Hvor er far?

Valborg.

Han gik op.

Fruen *(støttet af Signe)*.

Så det gjorde han. Ja, han kan trænge hvile; skønt den finner han væl ikke. – *(Gående)*. Ak, dette var en stræng dag; – men Gud vænder det nok til det beste! *(Ud ad døren til højre, støttet til Signe)*.

Valborg *(går op mod baggrunden og ringer; kontor-budet kommer)*.

Er Sannæs derude, så bed ham være så god at komme herin et øjeblik. *(Budet går)*. Han kommer måske ikke, når han hører, det er mig. *(Lytter)*. Jo, han kommer! *(Går selv fræm)*.

Sjætte møde.

Valborg. Sannæs.

Sannæs (*kommer; stanser, da han ser Valborg, og lægger straks hænderne på ryggen*).

Er det Dem –?

Valborg.

Vær så artig at komme nærmere.

Sannæs (*gør nogle forsigtige skridt*).

Valborg (*vænlige*).

Så kom dog!

Sannæs (*kommer hurtig et par skridt*).

Valborg.

De har skrevet et brev til min far.

Sannæs (*efter at have tænkt sig om*).

Ja.

Valborg.

Og deri gjort ham et smukt tilbud.

Sannæs (*som før*).

Ja – ja, d. v. s. det falt af sig selv.

Valborg.

Så? Det synes jeg dog ikke. Det hædrer den, som gør sådant. (*Stilhed*).

Sannæs.

Jeg håber, han tager mod det.

Valborg.

Det ved jeg ikke.

Sannæs (*står lidt, siger sørgmodig*).

Så han tar ikke imod det! – Å – nej.

Valborg.

Det ved jeg slæt ikke. – Det beror væl på, om han tør.

Sannæs.

Om han tør –?

Valborg.

Ja. – (*Stilhed*).

Sannæs (*som er bange henne*).

Har frøkenen mere at befale?

Valborg (*smiler*).

At befale? Jeg har intet at befale. – De har også tilbudt Dem at blive hos min far fræmdeles.

Sannæs.

Ja ... ja, d. v. s. hvis Deres far ønsker det.

Valborg.

Jeg ved ikke. – Det blir i så fall bare han og mor og Dem; – ingen andre.

Sannæs.

Ja – så –? – Æn I andre da?

Valborg.

Hvad Signe angår, så ved jeg endnu intet bestemt; – men jeg forlader huset endnu i dag.

Sannæs.

Så frøkenen –?

Valborg.

Tager på et kontor. Det vil altså blive en ensom tjeneste, den hos far nu. (Stilhed). De havde måske ikke tænkt Dem det således?

Sannæs.

N-e-j, ja, d. v. s. da må væl Deres far have endnu mere brug for mig.

Valborg.

Det vil han vist. – Men hvilken udsigt er det nu egentlig for Dem i at lænke Deres tilværelse til fars? Det er jo så uvist, hvad det nu kan blive til.

Sannæs.

Udsigt –?

Valborg.

Ja; en ung mand må jo have en udsigt!

Sannæs.

J-a, ja, d. v. s. jeg tænkte bare, at i den første tid måtte det være så vanskeligt for ham.

Valborg.

Men for Dem selv, mener jeg? De må da have en plan – for Deres fremtid?

Sannæs (*forlegen*).

Jeg vilde så nødig tale om mig selv.

Valborg.

Og jeg vilde det så gerne. Man må jo ikke skade Dem ved at modtage Deres tilbud.

Sannæs.

Hvad det angår, kan De være ganske tryk.

Valborg.

De har da noget andet i baghånd?

Sannæs.

Når jeg ænnelig skal sige det, – jeg har formuende slægt i Amerika, som i mange år har ønsket mig over. Jeg kan der straks komme i en god forretning.

Valborg.

Så –? – – Hvorfor har De ikke længst taget mod et så udmærket tilbud? Her har De jo ingen slægtninge, så vidt jeg ved.

Sannæs (*tier*).

Valborg.

Det må altså have været en opofrelse for Dem at have været så længe hos os?

–

Sannæs (*tier*).

Valborg.

Og en ænnu større må det være at blive hos os nu –?

Sannæs (*meget forlegen*).

Jeg kan ikke sige, jeg har tænkt mig det således.

Valborg.

Men *far* kan næppe modtage så meget af Dem.

Sannæs (*forskrækket*).

Hvorfor ikke det?

Valborg.

Fordi det virkelig vilde være for meget. Ti det vilde jo åbenbart skade Deres fremtid. – Og i hvært fall vil *jeg* modsætte mig det.

Sannæs (*næsten bønlig*).

De, frøken –?

Valborg.

Ja. Misbruges tid bør nu være forbi.

Sannæs.

Misbrug? – Det, som er *mig selv* så kært, det skulde –

Valborg.

– han ikke kunne modtage, mener De?

Sannæs.

Ja, – jeg kan ikke inse, hvad her skulde være i vejen.

Valborg.

Når jeg får talt med far, så tror jeg, *han* vil inse det.

Sannæs.

Men hvorfor vil *De* modsætte Dem det, hvis han selv –?

Valborg (*bestandig mild*).

Fordi jeg tror at vide mere om det æn han.

Sannæs (*bange*).

Om – hvad –?

Valborg (*efter en betænkning*).

Om – hvorfor De har bragt os så stort offer – og nu vil bringe os et ænnu større.

(Stilhed; Sannæs har sænket sit hoved; han tager hænderne op for ansigtet, men lægger dem straks bag igæn og står fræmdeles bøjet).

Valborg (*mildt, men fast*).

Jeg har fra barn af lært mig til at forske *bag* handlingerne, bag ordene.

Sannæs (*uden at ændre stilling; roligt*).

De har lært Dem til at blive gruelig bitter, hård og uretfærdig.

Valborg (*studser først, fatter sig, siger mildt*).

Sig ikke det, Sannæs! Det er ikke af hårdhed, ikke af bitterhed, at jeg nu tænker på Deres fremtid – og vil skåne Dem for en skuffelse.

Sannæs (*pinlig berørt*).

Frøken!

Valborg.

Vær san mod Dem selv, – så vil De også dømme, hvad jeg nu har sagt, sannere.

Sannæs.

Har De mere at befale?

Valborg.

Jeg befaler ikke, som jeg alt har sagt Dem. Jeg byder Dem derimod nu farvæl. Og jeg gør det med innerlig tak for alt godt mod mig – som mod os alle. Lev væl, Sannæs! Er det for bestandig, så ænnu stærkere: lev væl! –

Sannæs (*bukker*).

Valborg.

Giver De mig ikke hånden? – Det er sant: jeg har fornærmet Dem. Jeg beder Dem nu om forladelse derfor. (*stanser lidt*). Og jeg tilgiver Dem, at De først fornærmede mig.

Sannæs.

Jeg? – Jeg har aldrig fornærmet Dem!

Valborg.

Jo, at gøre en kvinde latterlig i andres øjne er en virkelig fornærmelse.

Sannæs (*bukker og vil gå*).

Valborg.

Men, Sannæs! Lad os dog skilles som gode venner! De skal rejse til Amerika, – jeg ud til fræmmede, – hver på vor måde i smærte, – med en tabt tid bag os, med en ukænt foran. Lad os gøre det med godt ønske for hverandre; vi har jo dog kun villet hverandres væl. –

Sannæs (*bevæget*).

Lev væl, frøken! (*går*).

Valborg.

Sannæs, – Deres hånd!

Sannæs (*stanser*).

Nej, frøken!

Valborg.

Vær ikke uartig; det har jeg ikke fortjent!

Sannæs (*vil atter gå*).

Valborg (*strængt*).

Sannæs!

Sannæs (*stanser*).

De kunde let farve Dem på den, frøken! (*står stolt*).

Valborg (*efter at have behersket sig*).

Nu, ja; vi har fornærmet hverandre. Men hvorfor skal vi ikke også kunne tilgive hverandre nu, vi skilles – hvæm ved for hvilken tid?

Sannæs.

Fordi De har fornærmet mig her i dag igæn, – og dybere æn før.

Valborg.

Nej, dette er for meget! Jeg talte til Dem her, fordi jeg skylder mig selv ikke at komme i en falsk stilling, jeg skylder Dem i tide at spare Dem for en skuffelse, – og dette kaller De en fornærmelse? *Hvæm* har her fornærmet den andre?

Sannæs.

Det har De, – som kan have sådanne tanker om mig! Dette er just

fornærmelsen! Hvor grusomt har De ikke forbitret mig den gladeste handling i mit liv?

Valborg.

Så er det fullstændig ufrivilligt. Det skal kun glæde mig, hvis jeg har taget fejl.

Sannæs (*rasende*).

Glæde Dem! Så det skal virkelig glæde Dem, hvis jeg ikke er en slyngel!

Valborg (*rolig*).

Hvæm taler her om sådant?

Sannæs.

De taler om det! *De* kænner min innerste svaghed; – men derfor at tro om mig, at jeg nu vilde lægge mig på lur og spekulere i Deres fars ulykke, frøken, det ... ja, jeg kan ikke give *den* hånden, som har tænkt så lavt om mig! – Og da *De* så vedholdende har krænket mig, at jeg tilsist har tabt al frygt for Dem, så skal jeg sannelig med det samme sige Dem –: disse hænder (*rækker dem fræm*) er blevne røde og forfrosne i tro tjeneste mod Deres far. Og så skulde hans datter have holt sig for god til at håne mig derfor! (*vil gå, vænder straks*). – Nej, ænnu én ting til: bed Deres far om *hans* hånd nu, og hold *den* rigtig fast, i stedet for at forlade ham samme dag, som ulykken kommer. Det er likere æn at sørge for *min* fremtid. Ti *den* skal jeg sørge for selv! (*Vil gå, men vænder atter straks*). Og kan *De* først i hans tjeneste, som vist nu vil blive en stræng tjeneste, lægge Dem ærlig til så røde hænder som mine her, så vil *De* forstå, hvor *De* har krænket mig! – Nu kan *De* det ikke. (*Han går mægtig hurtigt mod døren til kontoret. Det tar nogen tid, da han var langt fræmme*).

Valborg (*med lune*).

Nu, – *han* var rasende! (*alvorlig*). Men så sannelig –! (*ser efter ham*).

Tjælde (*ovenfra*).

Sannæs!

Sannæs (*i kontor-døren, svarer stærkt, som er han ænnu i oprør*).

Ja!

Tjælde (*kommende i trappen*).

Sannæs! – Sannæs! Jeg ser Jakobsen komme! (*Som dreven af stor frygt iler han fræmover, idet han taler. Sannæs følger*). Han vil naturligvis søge mig op igæn. Det er fejgt af mig ikke at kunne holde det ud; men jeg kan det ikke, – ikke i dag, ikke nu ... jeg kan ikke mere! – Stans ham, lad ham ikke komme in! – Jeg skal tømme bægeret til bunds, ... (*næsten hviskende*) men ikke på én gang! (*Han slår hænderne for sit åsyn*).

Sannæs.

Han skal ikke komme; vær ganske rolig! (*Går hurtig og bestæmt ud*).

Tjælde (*i samme stilling*).

Det er svært ... å, det er svært!

Valborg (*kommer fræm og på siden af ham*).

Far?

Tjælde (*ser på hende, bange*).

Valborg.

De pænger, Sannæs byder, kan du trygt tage imod.

Tjælde (*forundret*).

Hvad mener du med det?

Valborg.

Jeg mener, ... at så vilde jeg ikke forlade eder, men få være med, jeg også.

Tjælde (*vantrøende*).

Du, Valborg?

Valborg.

Ja, jeg vil jo på et kontor, til handelen; men helst på dit.

Tjælde (*sky*).

Jeg forstår dig vist ikke –?

Valborg.

Forstår du mig ikke, far? Jeg tror, jeg skal blive dygtig på et kontor. – Og så kunne vi jo begynde på igæn – og prøve, med Guds hjælp, at betale dine kreditorer.

Tjælde (*glad, men sky*).

Barn! Hvilken tanke! Hvæm har ingivet dig den.

Valborg (*lægger armen om hans hals*).

Far, tilgiv mig, hvad jeg har forsømt! Å, hvor jeg skal prøve at gøre det godt igæn! Å, hvor jeg skal tage i!

Tjælde (*ænnu halvt uvis*).

Barn? Mit barn?

Valborg.

Jeg har en trang til at ælske og til at arbejde, som er grænseløs! (*Slår også den andre armen om ham*). Far, hvor jeg elsker dig, og hvor jeg skal arbejde for dig!

Tjælde.

Ja, dette er dig! Dette har jeg anet i dig, fra du var liden! Men vi kom bort fra hværandre.

Valborg.

Ikke mere derom! Fræmad, far, fræmad! – "De forretninger, som den store handel ænnu ikke har ordnet" –, var det ikke så, det lød?

Tjælde.

Så den ytring også slog dig?

Valborg.

Det må være noget for os nu! Og så et sted for os selv, – et lidet hus ude ved kysten, og *jeg* hjælpe *dig*, og Signe hjælpe mor, – å, nu først skal vi begynde at leve!

Tjælde.

Hvilken glæde!

Valborg.

Fræmad, far, fræmad! En familie, som holder sammen, er uovervinnelig.

Tjælde.

En slig undsætning nu!

Valborg.

Ja, nu iler vi alle på vor post, allesammen, – hvor du før stod alene! Gode ånder skal være om dig; hvor du ser hæn, skal du møde glade øjne og rappe fingre hele dagen, – og så skal vi have det ved bordet og om kvællene, som da vi var små!

Tjælde.

Nej, dette ovenpå –!

Valborg.

Ha, ha, det er efter regn, at fuglene synger! Og denne glæde kan ikke mere gå

overstyr; for nu har vi, hvad det er værdt at leve for!

Tjælde.

Nej, nu til mor! Dette er noget for mor!

Valborg.

Gud Fader i himlene, hvor jeg i denne eftermiddag har lært at ælske mor!

Tjælde.

Det er for mor, vi nu alle skal arbejde.

Valborg.

Ja, for mor, for mor, som nu må få hvile. – Lad os gå til mor!

Tjælde.

Men kys mig først, min datter, (*bevæget*) – det er så længe siden!

Valborg (*kysser ham*).

Far! –

Tjælde.

Og så til mor! (*de går*).

(*Tæppet faller*).

FJÆRDE HANDLING

På tredje året siden. En eftersommer-dag ude ved kysten. Det åbne hav, som ligger stille, mødes til højre af en pynt, som danner en vig, og i denne ligger en brig for opslagte sejl, som er den nys kommen eller skal gå. Til venstre dækkes udsigten af hjørnet af et lidet træ-hus i baggrunden. Der vænder et stort vindu frem mod scenen, og dette står åbent. Bag det åbne vindu står Valborg ved en pult og arbejder. Scenen selv er en lund, dannet især af birketræer. Der vokser blomster rundt huset, og i det hele har plætten hygge. Træ-stole i forgrunden til højre og venstre omkring to små sten-bord. En stol for sig selv i baggrunden til højre synes at være efterglæmt af den, der sist sad der.

Første møde.

Valborg (bag vinduet). Tjælde. Fru Tjælde. (Senere) Signe. (Idet tæppet går op, ses Valborg; for resten tom scene. Om en stund kommer Tjælde, skyvende sin hustru i en bekvæm trille-stol).

Fruen.

Atter en dejlig dag!

Tjælde.

Dejlig! Ude på havet i nat gik ikke en bølge. Et par damp-skibe langt borte, et sejl-skib, som lå bak, fiskerbådene kom stille.

Fruen.

Og når man så husker stormen for to dager siden?

Tjælde.

Ja, så er det, som nu at tænke på stormen over vort eget liv for snart halvtredje år siden. Du kan tro, jeg tænkte på det i nat.

Fruen.

Sæt dig hos mig!

Tjælde.

Men skal vi ikke tage vor tur fuldt ud.

Fruen.

Solen er så stærk.

Tjælde.

Ikke for mig.

Fruen.

Godt, du kæmpe, så er det for mig, den er for stærk. Sagen er, jeg vil hellere se på dig.

Tjælde (*tager en stol*).

Så se på mig da!

Fruen (*tager hatten af ham og tørrer pannen*).

Vist er du lidt sved, du kære. Ak, du har aldrig været så vakker som nu!

Tjælde.

Det er jo hældig for dig, som nu har fåt sådan tid til at se på mig.

Fruen.

Siden jeg så vanskelig kan gå, mener du? – Ja, det er også bare en opfindelse for at få dig til at trille mig, det.

Tjælde (*sukker*).

Ja, kære Nanna, det er godt, du kan tage dette muntert. Men at *du* skulde være den eneste, som fik så tungt et mærke fra vor ulykkes-tid –

Fruen (*afbrydende*).

Glæm du ikke dine hvide hår! De er også et mærke, skønt et vakkert et! – Og hvad min sygdom angår, ved du, jeg takker Gud hvær dag for den! Først er den næsten smærte-fri, og dernæst lar den mig føle eders godhed mangefold.

Tjælde.

Du synes, du lever gode dager, du?

Fruen.

Ja, det er vist, – rigtig efter mit eget sind.

Tjælde.

At kunne kæles for, og selv kæle for os allesammen?

Valborg (*i vinduet*).

Nu er jeg færdig med opgøret.

Tjælde.

Blev det ikke, som jeg sa'?

Valborg.

Næsten på en prik. Skal jeg straks føre det in i hoved-bogen?

Tjælde.

Hå, hå! Du er glad, siden det har hast?

Valborg.

Ja, det er vist! En sådan forretning!

Tjælde.

Og den frarådede både du og Sannæs på det stærkeste!

Valborg.

To så kloge hoveder!

Fruen.

Ja, far er eders mester, børn!

Tjælde.

Ja, det er en annen sag at være fører for en liden hær, som rykker fræm, æn for en stor på tilbagetog.

(*Valborg giver sig ifærd med hoved-bogen*).

Fruen.

Og dog havde vi tungt nok for at give op.

Tjælde (*hæn for sig*).

Ja, ja – ja, ja –!

Fruen.

Hjærtet kvider sig ved at slippe, hvad det har bundet sig til, –

Tjælde.

– selv om det er en løgn, Nanna! –

Fruen.

– og kaller *det* ydmygelse, –

Tjælde.

– som er vor sjæls oprejsning. Sådan er det, Nanna! Du kan tro, jeg tænkte på dette i nat. – Havde *Han* føjet mig dengang, Han deroppe, – hvorledes havde så *vi* set ud nu? Se, *det* tænkte jeg på.

Fruen.

Det er den omstændighed, at boet nu ændelig en gang skal afsluttes, som har kalt alle disse tanker fræm igæn, du kære!

Tjælde.

Ja.

Fruen.

Lige siden i går, da Sannæs rejste in for at tage mod det, har heller ikke jeg kunnet tænke på stort annet. Det må jeg tilstå. Dette er jo en mærke-dag! – Når tror du Sannæs kan være her?

Tjælde (*ser på uhret*).

Hvært øjeblik. – Jeg længes efter at høre!

Fruen.

Signe stræver med en liden fest-middag; nu skal vi se hendes kunster! – Der er hun jo!

Tjælde.

Jeg vil dog se lidt på Valborgs regnskab, tror jeg. (*går til vinduet*).

Signe (*i køkken-dragt*).

Mor, du må smage på suppen, mor! (*byder en ske-full af en kop*).

Fruen.

Udmærket, barn! – Tåler måske lidt – nej, det er godt, som det er. Du er flink!

Signe.

Ikke sant? – Kommer Sannæs snart?

Fruen.

Far siger, vi kan vente ham hvært øjeblik.

Tjælde (*ved vinduet*).

Nej, bi, – så skal jeg heller komme in. (*ud til vænstre; ses siden hos Valborg*).

Fruen.

Lille Signe, jeg vilde gerne spørge dig om en ting.

Signe.

Ja så?

Fruen.

Hvad stod der i det brev, du fik i går aftes.

Signe.

Ha, ha, jeg kunde tænke det! Ingen ting mor!

Fruen.

Altså intet, som har gjort dig ondt.

Signe.

Jeg har sovet som en sten i hele nat, – så kan du selv skønne.

Fruen.

Det fornøjer mig. – Men det synes mig at være lidt anstrængt i den muntre måde, hvorpå du fortæller det?

Signe.

Så? – Ja, ved du, med at skamme mig blir jeg aldrig færdig! – Men det er det hele!

Fruen.

Gud ske lov! –

Signe (*udbryder*).

Der er bestemt Sannæs –! Jeg hører en vogn. – Ja, det er ham! Han kommer for tidligt; vi kan dog ikke spise før om en halv times tid?

Fruen.

Nej, det behøves ikke.

Signe.

Far, der er Sannæs!

Tjælde.

Det var prægtigt! Nu kommer jeg!

(Signe ud til vænstre; Tjælde fræm fra vænstre).

Annet møde.

Sannæs. Tjælde. Fru Tjælde. Valborg (i vinduet).

Tjælde. Fruen.

Væl-kommen!

Sannæs.

Tak! (Han lægger en støv-frakke og et par køre-hansker skyndsomt fra sig på stolen i baggrunden og går fræm).

Tjælde.

Nu –?

Sannæs.

Ja, – så er da boet afsluttet!

Fruen.

Og ænden blev –?

Sannæs.

Omtrænt som vi havde væntet.

Tjælde.

Altså omtrænt som advokat Berent havde skrevet.

Sannæs.

Just således, – på nogle ubetydeligheder nær. Her kan De se! (*giver ham en pakke papirer*). De stærke priser, den gode administration har jo efterhånden ændret hele status.

Tjælde (*som har åbnet pakken og set på slutsummen*).

Deficit 60,000 Spd. Gud være evig lovet! (*griber sin hustrus hånd og kysser hende derpå*).

Sannæs.

Jeg erklærede på Deres vegne, at den sum vilde De prøve at betale, men på den måde, som De selv fant for godt. Og så –

Tjælde.

Og så –?

Sannæs.

– udredede jeg på stedet noget over det, som De ænnu skylder Jakobsen.

Fruen.

Å – nej, å – nej!

Tjælde (*begynner med en blyant at regne i margen på et af papirerne*).

Sannæs.

Der var almindelig tilfredshed, – og alle bad Dem venligst hilset.

Fruen.

Ak ja, når det går godt, så – –!

Tjælde (*som er færdig*).

Ja, går det, som det nu ser ud til, med vor forretning, Sannæs, så har jeg om

12-14 år betalt alle.

Fruen.

Og stort længer tid har vi væl ikke til at leve i, Henning, –

Tjælde.

– og dør uden formue. Derover skal jeg ikke klage!

Fruen.

Nej, det er vist! Den ære, som børnene da har i et godt navn, er meget værd.

Tjælde.

Og så har de en god forretning, som de kan fortsætte, hvis de vil.

Fruen.

Har du hørt det, Valborg?

Valborg (*i vinduet*).

Hvært ord! (*Sannæs hilser henne*). Nu går jeg in til Signe for at fortælle henne det. (*Bort*).

Fruen.

Hvad sa' Jakobsen? Den retskafne Jakobsen? –

Sannæs.

Han var meget bevæget – som sædvanlig. Han kommer sikkerlig herud ænnu i dag.

Tjælde (*som atter blader i papirerne*).

Og advokat Berent?

Sannæs.

Kommer ganske bestemt lige efter mig; jeg skulde hilse og sige det.

Tjælde.

Det var hyggeligt! Vi skylder ham så meget!

Fruen.

Ja, *han* har været os en tro væn. – Men apropos om tro vænner –: Sannæs, jeg har et ejendommeligt spørgsmål at gøre Dem.

Sannæs.

Mig, frue?

Fruen.

Pigen fortalte mig, at i går, da De rejste in til byen, tog De største-delen af Deres tøj med. Er det så?

Sannæs.

Ja, frue.

Tjælde.

Hvad vil det sige? – Derom har du intet sagt mig.

Fruen.

Fordi jeg tænkte, det kunde være en misforståelse. Men nu må også jeg spørge: – hvad er meningen dermed. – Vil De gøre en rejse?

Sannæs (*har fåt fat i en stol, som han fingrer ved*).

Ja, frue.

Tjælde.

Hvorhæn? De har ikke talt om noget sådant?

Sannæs.

Nej; – men jeg har altid været bestemt på, at den dag boet var ændelig afsluttet, anså jeg mig for færdig her.

Tjælde. Fruen.

De vil forlade os?

Sannæs.

Ja.

Tjælde.

Men hvorfor –?

Fruen.

Hvor vil De hæn?

Sannæs.

Til min slægt i Amerika. Jeg kan nu efterhånden, uden at gøre skade, drage mine penge ud af forretningen her og sætte dem in der.

Tjælde.

Og opløse firmaet?

Sannæs.

De havde vel alligevel bestemt Dem til nu at optage firmaets gamle navn.

Tjælde.

Vistnok. – Men: Sannæs? Hvad skal dette sige? Hvilken er grunden?

Fruen.

Finner De Dem ikke væl her, hvor alle holder af Dem?

Tjælde.

De har den samme udsigt til en fremtid her som i Amerika.

Fruen.

Vi holt sammen i de onde dager og skulde ikke holde sammen i de gode?

Sannæs.

Jeg skylder eder bægge så meget.

Fruen.

Herre Gud, det er jo vi, som skylder Dem –

Tjælde.

– mere æn vi nogensinne kan betale. (*Bebrejdende*). Sannæs!

Tredje møde.

De forrige. Valborg. Signe.

Signe (*ikke længer i køkken-dragt*).

Vi ønsker til lykke! Ja, til lykke! Far! – Mor! (*kysser bægge*). Væl-kommen, Sannæs! – – Men er I ikke glade? – *Nu?* (*Stilhed*).

Valborg.

Hvad er på færde?

Fruen.

Sannæs vil forlade os, børn. (*Stilhed*).

Signe.

Men, Sannæs –!

Tjælde.

Hvorfor har De ikke sagt os et eneste ord om dette før i det samme, De vil rejse? – Eller har nogen af eder hørt om det?

Fruen (*ryster på hovedet*).

Signe (*samtidig*).

Nej.

Sannæs.

Fordi ... fordi ... jeg vilde rejse i samme øjeblik, jeg havde sagt det ... Det blev for svært ellers.

Tjælde.

Men så må det jo have en meget alvorlig grun! – – Har noget truffet Dem, som – som gør det til nødvendighed?

Sannæs (*tier*).

Fruen.

Og som De ikke kan tro til nogen af os?

Sannæs (*sky*).

Jeg tænkte at beholde det for mig selv.

(*Stilhed*).

Tjælde.

Dette gør det endnu tyngre for os. Her, i vor lille ring, hvor De har havt del i alt, kan De gå hæmmelig omkring med et sådant forsæt?

Sannæs.

Sig mig intet hårdt! Tro mig, kunde jeg, så blev jeg, og kunde jeg sige det, så sagde jeg det!

(Stilhed).

Signe *(sagte til moderen).*

Kanske Sannæs vil gifte sig?

Fruen.

Ja, kan han ikke det, fordi om han er hos os? Den, Sannæs får kær, skal nok blive os kær.

Tjælde *(hæn til Sannæs, læggende armen over hans skuldre).*

Tal ud til én alene, om ikke til alle! Er der intet, vi kan hjælpe Dem med?

Sannæs.

Nej.

Tjælde.

Kan De dømme om det selv? Ofte ved man ikke, hvad andres råd og ældre erfaring kan formå.

Sannæs.

Det er desværre, som jeg siger.

Tjælde.

Men så må det jo være noget overmåde tungt?

Sannæs.

Jeg ber Dem –!

Tjælde *(slipper ham).*

De ikke alene forlader os, men virkelig nedbøjet af noget smærteligt. – Herre Gud, hvor det gør os ondt!

Fruen.

Vil De heller ikke siden skrive os, hvad det er? Alle vi, som holder af Dem, sidder her igæn i angst –

Tjælde.

– og ved ikke, hvad det er!

Sannæs.

Jeg skal en gang skrive, ja, jeg skal! Men ikke mere nu! Tro bare, alle I, som jeg holder af, de eneste, jeg holder af, at *mig* er det tyngst, mig, mig! Men det *skal* være! Og nu ikke mere!

(Stilhed).

Tjælde.

Ja, Sannæs, dette har jo aldeles formørket os denne dags glæde. Jeg vil savne Dem, – som jeg aldrig har savnet noget menneske.

Fruen.

Jeg ved ikke, hvorledes jeg skal tænke mig dette sted uden Sannæs!

Tjælde.

Hør, min væn, skal vi ikke gå in igæn?

Fruen.

Jo, – nu er her ingen hygge længer. *(Han triller henne in).*

Signe *(som vil have Valborg med, kommer derved til at se på henne. Hun giver et svagt udråb. Valborg tager henne i armen. Deres øjne mødes).*

Hvor har jeg havt mine tanker! *(Hun går, seende på dem).*

Fjærde møde.

Valborg. Sannæs.

Sannæs (*overlader sig til sin smærte og vil gå; ser Valborg og er i samme øjeblik kold*).

Valborg (*bebrejdende*).

Sannæs!

Sannæs.

Hvad har frøkenen at befale?

Valborg (*vænder sig fra ham, – derpå til ham igæn, men uden at se på ham*).

Så De virkelig vil forlade os?

Sannæs.

Ja, frøken! (*Stilhed*).

Valborg.

Vi skal altså ikke længer stå sammen ved hver sin pult – med ryggen mod hværandre?

Sannæs.

Nej, frøken!

Valborg.

Det var skade; – jeg var bleven så vant til det.

Sannæs.

De vil snart blive vant til en annen – ryg.

Valborg.

En annen, – det er dog en annen.

Sannæs.

Ja, undskyld, frøken; men jeg er ikke oplagt til spøg i dag. (*vil gå*).

Valborg (*ser op*).

Skal dette være vor afsked? (*Stilhed*).

Sannæs (*stanser*).

Jeg tænkte i efter-middag – at tage afsked med hele familien.

Valborg (*et skridt mod ham*).

Men burde ikke vi to forinden have et opgør?

Sannæs (*koldt*).

Nej, frøken.

Valborg.

Synes De da, at alt mellem os har været, som det burde være?

Sannæs.

Nej, det ved Gud, at jeg ikke synes.

Valborg.

Men De tror, at skylden er min? – Og så kan det være det samme!

Sannæs.

Jeg tager så gerne skylden på mig. – Ti nu er det alligevel sket.

Valborg.

Æn om vi delte den? – Det kan dog ikke være Dem ligegyldigt, hvis den er?

Sannæs.

Jeg tilstår, at det er det ikke. Men jeg ønsker, som sagt, intet opgør.

Valborg.

Men jeg ønsker det.

Sannæs.

De vil få mere æn tid nok til det.

Valborg.

Et opgør, som er tvilsomt, kan ikke udredes af én alene.

Sannæs.

Men det tror jeg ikke, det er.

Valborg.

Når *jeg* nu tror det? Når jeg tror mig innerlig forurettet?

Sannæs.

Jeg er jo villig til at tage hele skylden på mig.

Valborg.

Nej, Sannæs, det er ikke nåde, jeg trænger til, men forståelse. Det er ikke mig ligegyldigt, hvad De dømmer om mig.

Sannæs.

Så?

Valborg.

Det tror De? (*Stilhed*).

Sannæs.

Ja, frøken.

Valborg.

Og med den mening om mig vilde De rejse! (*vænder sig og lægger tørklædet over sine øjne*).

Sannæs.

Frøken, har jeg såret Dem?

Valborg.

Nej! (*Stilhed.*)

Sannæs.

Så tror jeg, vi skilles. – – Eller har De mere at befale?

Valborg.

Jeg har et spørgsmål at gøre Dem.

Sannæs.

Som De vil, frøken.

Valborg.

Hvorfor kom vi så godt ud af det i det første år – og endnu længer? Har De tænkt over det?

Sannæs.

Ja; – jeg tror det var, fordi vi aldrig talte om andet æn det, som forelå, forretningerne.

Valborg.

De var min lærer.

Sannæs.

Og da De ikke længer behøvede mig, –

Valborg.

– så blev det stille på kontoret.

Sannæs (*sagte*).

Ja.

Valborg (*vænder sig mod ham*).

Følte *De* aldrig den taushed trykkende?

Sannæs.

Jo; – ti den var kunstig.

Valborg.

Hvorfor blev den det, Sannæs? – De vil ikke svare mig? – – Fordi en, eller bægge, havde noget at tale om, som ingen vilde tale om.

Sannæs.

Frøken, der var den forskel, at De kænte min falske, pinlige stilling ved Deres side, og at gøre den udholdelig hjalp De mig ikke til. Jeg blev harm over Deres adfærd; ti den var grusom.

Valborg.

Den skulde måske have haft en annen udlægning æn denne. Men lad gå! – I hvært fall var det jeg, som først brød tausheden.

Sannæs.

Men hvorledes gjorde De det?

Valborg.

Ja, hvorledes vilde De, jeg skulde have gjort det?

Sannæs.

Langt heller kontorets gamle stilhed æn en overgivenhed, – som ofte var meget uforståelig.

Valborg.

Fortjente kanske også en annen udlægning; – men lad gå! Søgte jeg ikke midt i overgivenheden at nærme mig Dem, at komme hæn til Deres egne forhold?

Sannæs.

Nu er vi nok ved det, frøken! Jeg ønskede helst intet opgør – nætop på grun af dette. Men så meget kan jeg dog sige, når De ændelig vil: vi var innestængte i samme stue, uge efter uge, måned efter måned, så De tilsist *blev nødt til* at lægge mærke til mig og min lille skæbne. Men jeg visste jo, at under andre omstændigheder vilde De ikke have værdiget den et blik!

Valborg.

Ja, nu er vi nok ved det! – Dette måtte jo jeg forstå! Jeg måtte jo føle, at hvær vænlighed fra min side blev miskænt.

Sannæs.

Miskænt? Nej, frøken, *jeg* kænte Dem jo!

Valborg.

Ja, dette var min straf for det, jeg før havde været!

Sannæs.

Gud forbyde mig at gøre Dem uret. Der var også noget med, som gjorde Dem ære. De følte medlidenhed med mig. De *måtte* tilsist gøre det. – Men, frøken, jeg

forsmår medlidenhed.

Valborg.

Æn om det var taknæmmelighed?

Sannæs (*sagte*).

Den var jeg mest bange for af alt! – Jeg var varskot.

Valborg.

Inrøm mig, Sannæs, det var vanskeligt for mig at omgås – en sådan herre.

Sannæs.

Jeg tilstår gerne det. – Men sannelig, De skal inrømme mig, at jeg ikke havde godt for at tro på en interesse, som var født af pure tilfældigheder. Under andre omstændigheder vilde jeg jo bare på det grusomste have kedet Dem; jeg visste det jo! – Og en leg i ledige timer vilde jeg ikke være.

Valborg.

Hvor De tar fejl! Og det just, fordi De drager omstændighederne ifra. Tag *dem* med, – og De vil inse, at en kvinde, som færdes i udlandet og i hovedstadens selskaber, blir en annen, når hun hjemme sættes til arbejde for at opfylle sin pligt i livet! Hun bedømmer også da menneskene annerledes. De, som før syntes henne udmærkede, blir kanskje små, hvor livet kræver duelighed, kamp, forsagelse. Og de, som før syntes henne latterlige, blir henne kanskje et mønster på det, Gud mener med en mand, når hun står sammen med ham i sin fars arbeidsstue. – – Er der da noget underligt i det?

(*Stilhed*).

Sannæs.

De skal i hvært fall have tak, fordi De har sagt mig dette. – Det gør meget godt igjen. – Men De skulde have sagt mig det før.

Valborg (*stærkt*).

Hvorledes var *det* muligt, når alt, jeg gjorde eller sagde, blev mistænkt? Nej, spændingen i det falske og det uforklarede måtte blive så stor, at den ikke længer kunde holdes ud, – da først! Gud ved, hvad jeg har lidt ved at drive den til sin højeste spids; men det måtte til! Forstå det nu! – Har *jeg* en gang ikke forstået *Dem*, – sannelig, det er nu blevet gengælt! (*vænder sig*).

Sannæs.

Mulig, De har ret. Jeg kan ikke på én gang samle alt, som er hænt. Men jeg føler, at efterhånden vil måske meget komme til at stå i et andet lys!

Valborg.

Gud ske lov, at vi i det minste er komne så langt – efter mer æn et halvt års kamp!

Sannæs.

Men når ænden er god, så er alting godt. Jeg takker Dem for denne samtale.

Valborg.

Og dermed vil De slippe ifra det?

Sannæs.

Ja, frøken. Har jeg taget fejl, så vil dette efterhånden bare blive en innerlig glæde for mig. Nu kan jeg ikke tænke over det; ti nu bare afsted! Mit forsæt ændrer det ikke.

Valborg.

Så det gør det ikke? Det, jeg har sagt, og som De selv tror er sant, – rører det ikke ved det, som drev Dem til at ville rejse?

Sannæs.

Nej; De tar fejl, hvis De tror det. Min rejse har en annen årsag. – Undskyld,

frøken, jeg har adskilligt at ordne – *(vil gå, og går også nogle skridt)*.

Valborg *(som begynder at blive ængstelig, hvilket siden stiger)*.

Sannæs, er De nu oprigtig? – – Og når De selv tilstår, at De har dømt mig uretfærdigt, må De da ikke i det minste give mig – en oprejsning?

Sannæs.

Vær vis på, frøken, at i mit regnskab skal De ikke lide uret! – Men nu kan jeg ikke gøre det op. – Nu gælder det kun at blive færdig. *(går atter)*.

Valborg.

Færdig er De ikke, Sannæs! – Ikke med dette, og ikke med noget andet, som er ænnu ældre.

Sannæs.

De må selv forstå, hvor nødig jeg vil forlænge denne samtale. *(vil gå)*.

Valborg.

Men De vil dog ikke gå uden at gøre *det* godt igæn, som jeg ber om?
(Afstanden mellem dem er nu efterhånden bleven tæmmelig stor).

Sannæs.

Hvad er det, frøken?

Valborg.

Noget af meget gammelt datum.

Sannæs.

Står det i min magt, så vil jeg det.

Valborg.

Det gør det. – – – De har siden hin dag ikke givet mig Deres hånd.

Sannæs.

Har De virkelig lagt mærke til det? *(Stilhed)*.

Valborg *(smiler, vænder sig bort)*.

Vil De gøre det nu?

Sannæs *(et par skridt fræm)*.

Er dette mere æn et lune?

Valborg *(skjuler sin bevægelse)*.

Hvorledes kan De ænnu sige mig sådant?

Sannæs.

Fordi De i al denne tid ikke en eneste gang har bedt mig om det.

Valborg.

Jeg vilde, De skulde byde mig den. *(Stilhed)*.

Sannæs.

Der er nu en gang kommen alvor i dette. Og derfor vilde jeg ikke gøre det uden at være vis på – *(stanser)*.

Valborg.

Jeg mener det alvorligt.

Sannæs *(et par skridt fræm, glad)*.

De sætter virkelig pris på det?

Valborg.

Høj pris.

Sannæs (*kommer*).

Gud vælsigne Dem for det! Her er den!

Valborg (*vænder sig og tager den*).

Den hånd, De nu byder mig, tager jeg mod.

Sannæs (*blegner*).

Hvad siger De?

Valborg.

At jeg i mer æn et halvt år ved med mig selv, at jeg vil være stolt af at blive den mands hustru, som har ælsket mig, og mig alene, fra han var gut, og som har frælst min far og os alle.

Sannæs.

Gud, frøken, Gud i himlene!

Valborg.

Og De vilde rejse, heller æn at byde mig Deres hånd, – og det bare fordi vi havde taget hjælp af Dem, så De tænkte, vi stod ikke fri! Det er for meget, og når *De* intet vil sige, så må jeg.

Sannæs (*knæler*).

Frøken!

Valborg.

I mer æn et halvt år har jeg visst, at jeg elsker Dem, som *De* fortjener at blive ælsket! Ti De har den trofasteste karakter, det fineste sind, det varmeste hjærte, som jeg kænner.

Sannæs.

Dette er hundre tusen ganger for meget!

Valborg.

Jeg vil være stolt af at blive Deres hustru! Det er mig det mål, som jeg er nåd fræm til, det er mig tegnet på, at jeg er blevet noget mere, æn jeg var. Næst Gud er jeg Dem taknæmmelig derfor, og jeg føler, at jeg kan give et liv for Dem således, som det på jorden sjælden gives.

Sannæs.

Jeg kan ikke svare, for jeg hører i grunden ikke, hvad De siger. Dem har jeg beundret, fra jeg var barn, og aldrig har jeg tænkt, at *De* kunde, – ja, jeg tror det ikke ænnu! Det, De siger, kommer af, at De har ondt af mig, nu jeg må rejse, og tror at skylde mig taknæmmelighed. Det kommer af, at vi har levet for længe sammen uden andre. De giver mig, hvad Deres hjærte har fåt trang til, men De har ikke funnet den, som er for Dem! (*tagende også hennes anden hånd*). Afbryd mig ikke! Jeg føler det sannere, jeg har tænkt længere over dette æn De. De står så uændelig højt over mig i ævner, i kunskaber, i væsen, – og en hustru skal ikke stå over sin mand. Jeg i det minste er for stolt til at ville føle det.

Nej, hvad De nu selv tror, det viser Deres hjærtelag, og jeg skal tage det med som en vælsignelse over mit liv. Al smærten og al glæden i det har De været. Ved Dem er det viet til forsagelse; men, Herre Gud, hvor manges liv er ikke det! Og min lod skal nu blive blid; ti nu ved jeg jo, at De følger mig med gode tanker. (*rejser sig*).

Skilles må vi, – nu så meget mere! Ti det nærværende kan jeg ikke bære, og det annet vilde efter kort tid blive en ulykke for os bægge! – Svar mig ikke, tal ikke! Hvad jeg siger, er sanhed. Jeg, som har ælsket Dem så længe og så dybt, jeg kan her tage mere med æn De.

Valborg.

Sannæs –!

Sannæs (*holdende hennes hænder og afbrydende henne*).

Jeg ber Dem så innerlig, sig intet! De har for stor magt over mig, og brug den

ikke til en synd! Ti det vilde dette være – en stor synd, at bringe to gode mennesker i usanne forhold, så De oprev hværandre, ja, måske kom til at afsky hværandre.

Valborg.

Lad mig dog –!

Sannæs (*slippende hennes hænder, intrængende, i det han går et skridt tilbage*).

Nej, De får ikke lede mig bort fra det, som dybest i mig mælder sig som ret. Et samliv vilde fylle mig med tusen ængstelser; ti jeg vilde ikke føle mig det voksen! Men nu skilles jeg trøstigt fra Dem. Nu bærer jeg ingen bitterhed med, ja, nu vil efterhånden alt, vi har havt sammen, selv det smærtelige forvandle sig til sødme, fordi det blev ingang til denne store, skønne forklaring. Gud vælsigne Dem! Han følge Dem fræm til lykke! Ti *De* må have et rigt liv i vente! Farvæl! (*griber hennes hænder*). Tak! – Vær ikke tilstede, når jeg tager farvæl, da kunde de andre ane noget, og jeg ikke være istand til at holde afskeden ud! Farvæl! (*styrter afsted opover*).

Valborg.

Sannæs! (*efter ham*). Sannæs! – Men, Sannæs!

(*Sannæs skal gribe sin støv-frakke og sine hansker, som er falt ned, løber, idet han tager dem, og støder derved, før han ænnu har rejst sig, hovedet mod advokat Berent, som nætop kommer in, fulgt af Jakobsen*).

Sannæs.

Om forladelse! (*afsted tilhøjre*).

Femte møde.

Berent. Jakobsen. Valborg. (Senere) Tjælde.

Berent.

Leger man blinne-buk her?

Valborg.

Ja, det ved Gud, man gør!

Berent.

De behøver ikke at forsikre det så dyrt. Jeg har allerede et dybt intryk af det.
(holder på maven og ler).

Valborg.

Om forladelse, – far er der! (peger til venstre og går selv hurtig til højre).

Berent.

Det synes ikke at være nogen særdeles høflig modtagelse, den, vi får her?

Jakobsen.

Nej, vi synes at være temmelig overflødige her, – hr. advokat.

Berent (ler).

Det synes så. – Men hvad er det, som foregår?

Jakobsen.

Ja, hvæm ved? – Det så næsten ud til, at de havde slædes; de var så oprevne i ansigtet.

Berent.

Oprørte, mener De.

Jakobsen.

Ja, noget sligt. – Der er Tjælde! (*Myg*). Herre Gud, han er dog bleven gammel! (*Drager sig længer og længer tilbage, mens Berent går frem*).

Tjælde (til Berent).

Væl-kommen! – I år som i fjor væl-kommen til vort lille sted! – Og ænnu mer

i år æn i fjor!

Berent.

Fordi det går ænnu bedre i år æn i fjor! Jeg lykønsker med boet – og med Deres forsæt at ville betale helt ud!

Tjælde.

Ja, hvis Gud vil, så –

Berent.

Men det går jo ypperligt!

Tjælde.

Til i dag har det gåt godt.

Berent.

Det værste er overståt, når grunnen er lagt, – og er lagt solid.

Tjælde.

Jeg har ikke Dem minst at takke derfor.

Berent.

Overmåde let at hjælpe den, som hjælper sig selv!

Tjælde.

Det har ikke været det minst opmuntrende for mig, at jeg har vunnet Deres tillid, – og at De har skaffet mig andres.

Berent.

Jeg havde intet kunnet gøre, hvis ikke De selv først havde gjort alt. Lad os ikke tale mere derom! Nu, – her er ænnu hyggeligere i år æn i fjor.

Tjælde.

Man lægger lidt til, år for år.

Berent.

Og I er ænnu alle samlede?

Tjælde.

Ænnu, ja.

Berent.

Det er sant! Jeg kan hilse fra den undvegne! (*Tjælde studser*). – Jeg mener fra kavalleri-løjtnanten!

Tjælde.

Ja – så! Har advokaten –?

Berent.

– Rejste sammen med ham nedover. Der var en meget rig pige om bord.

Tjælde (*ler*).

Nu, nu –!

Berent.

Jeg tror ellers ikke, det lykkedes. Det er med slige ting som med at komme en flok dyr på skud. Glipper det første skud, så lykkes det i regelen ikke siden; man tager sig i agt.

Jakobsen (*har under denne samtale forsøgt at arbejde sig nedover til Tjælde; han har ændelig nu nået frem og står med hatten i hånd*).

Ja, jeg er en svine-pels, jeg; – jeg ved det!

Tjælde (*tagende hans hånd*).

Nu, nu, Jakobsen! –

Jakobsen.

En stor svine-pels; – men jeg erkæner det!

Tjælde.

Godt ord igæn! De kan tro, det er en glæde for mig nu at kunne ordne vort mellemværende.

Jakobsen.

Jeg har ikke ord for det. Det bræner mig på hjærte. (*Beständig rystende hans hånd*). De er meget – bedre mand æn jeg. Jeg sa' også til konen: Hæders-mand! sa' jeg. (*bevæget*).

Tjælde (*tager sin hånd tilbage*).

Lad alt være glæmt, Jakobsen, – kun ikke det gode, vi har havt sammen! – Hvorledes går det med bryggeriet?

Jakobsen.

Pyt, det! – Så længe folk bæljer øl i sig slig som nu –

Berent.

Jakobsen havde den godhed at køre mig her ud. Det var en meget morsom tur. Jakobsen er en original.

Jakobsen (*til Tjælde med mistænksomhed*).

Hvad mener han med det?

Tjælde.

At De ikke er som folk er flest.

Jakobsen.

Ja, for jeg er ikke sikker på, hvad han mener, – om han ikke har siddet og gjort nar af mig hele vejen.

Tjælde.

Hvor kan De tro sådant? – Vær så artig at træde in; men undskyld, at jeg går i forvejen; min hustru er ikke altid i orden til at modtage fræmmede, fordi hun ikke kan hjælpe sig selv. (*går*).

Berent.

Det synes mig, som heller ikke Tjælde var så godt stæmt, som jeg nu havde ventet.

Jakobsen.

Så? – Det lagde jeg ikke mærke til.

Berent.

Muligt jeg tog fejl. – Men meningen var væl, at vi skulde gå efter?

Jakobsen.

Jeg forstod det således.

Berent.

Så må De, som har ført mig her ud, også føre mig in til fru.

Jakobsen.

Jeg er ganske til hr. advokatens tjeneste! – For fru har jeg den største agtelse, (*hurtig*) ja, d. v. s. det har jeg også for ham, – også for ham!

Berent.

Ja, – så gik vi da?

Jakobsen.

Så gik vi! (*han er kommen på hæders-siden og flytter over til den andre. Han er ivrig for at holde fod-lag med Berent, hvilket viser sig noget vanskeligt*).

Berent.

Jeg tror, De bør opgive det. Det lykkes så få.

Jakobsen.

Å, – jeg skal nok –! (*bægge ud til venstre*).

Sjætte møde.

Sannæs. Valborg.

Sannæs (*kommer rask fra højre og går mod venstre, ser sig om, går derpå fræm og så lige til højre, i forgrunden, hvor han stiller sig bag et træ*).

Valborg (*kommer efter, går fræm, opdager ham og ler*).

Sannæs (*kommer fræm*).

Ja, ser De, frøken, De ler ad mig?

Valborg.

Jeg kan også gerne græde.

Sannæs.

Frøken, opgiv det! De tar fejl, – De ser det ikke så tydeligt som jeg!

Valborg.

Hvæm var det, som *i dag* tog fejl? Og som bad om undskyldning for det?

Sannæs.

Det var rigtig nok jeg; – men dette –.

Valborg (*afbrydende*).

Og *hvorledes* tog De fejl? Jo, i næsten et helt år har De, lige til i dag, misforstået *alt!* Og Dem skulde jeg inrømme ret til nu at dømme sannere æn jeg?

Sannæs

Det kan synes så, men –

Valborg (*som før*).

Nu må jeg få tale, Sannæs; – De forbød mig det før, og De har flyd mig siden.
– De siger, at jeg står så højt over Dem –

Sannæs.

De passer in i andre omgivelser, De har en annen og større fræmtid –

Valborg.

Men det er jo jeg, som har ordet?

Sannæs.

Undskyld!

Valborg.

De skulde væl vide det, De, at for noget over to år siden kuldsejlede vort store, stolte skib, og at der den gang lå en liden båd ved siden, som bærgede os allesammen. Men så må De væl også huske, at der den gang var én ombord, som ikke vilde blive bærget; – men henne tog De uden videre og satte til sin pligt! Hvæm var her den overlegne? Og siden, – hvæm lærte mig arbejde, punktlighed, orden, undergivelse og forsagelse? Hvæm har *hele vejen* været den overlegne? Og i dag? Har De ikke vist mig, hvorledes et ædelt sind kan give i offer sit livs lykke og holde fast ved det som en stræng pligt? Nej, Sannæs, skulde jeg ikke føle mig en sådan mand underlegen, så måtte jeg være Dem altfor uværdig. Og De tror

det heller ikke længer om mig!

Sannæs.

Jeg ved det jo, at Deres ord rejser mig og knuser mig; – jeg skulde ikke –

Valborg (*afbrydende*).

Ingen i verden får *Dem* fra *det*, som De anser for ret; men De anser det ikke længer for ret!

Sannæs.

Frøken, jeg mener, Deres ord sætter mit sind i for stærk gang, det blir så svært for mig at styre det –

Valborg.

– mod både strøm og vind, – ja, det er naturligt; ti hvad har De at svare mig?

Sannæs.

Jo, at et innerligt samliv grunnes på mere æn agtelse –

Valborg (*ler*).

– på kærlighed?

Sannæs.

De misforstår mig! Kunde *De* træde in i en sælskabs-sal med mig uden at føle *Dem* forlegen ved det? (*Valborg ler*). Ja, De ler – bare ved at tænke på det!

Valborg (*leende*).

Jeg ler ad, at De gør det ubetydelige til betydeligst!

Sannæs.

Så kejtet, uvant, ja, rent ud bange, som jeg er blant dem, som – (*Valborg ler igæn*). Ja, ser De? De *må* le!

Valborg.

Jeg ler kanske ad Dem i selskabet med!

Sannæs (*alvorlig*).

Men det kunde De ikke, uden at jeg tabte på det!

Valborg.

Jo, Sannæs, jeg holder nok så vidt af Dem, at jeg har råd til at le lidt af Deres små ufulkommenheder. – Det gør jeg så ofte! Om jeg så Dem i et virkeligt fornæmt selskab bugne under vægten af alle de ny former, var det da mere æn til at le ad? Om flere lo, tror De ikke, at jeg lige efter kunde tage Dem under armen og følge Dem op gennem den stolteste karré? Jeg ved jo, hvæm De er, og selskabet ved det også! Det er, Gud ske lov, ikke alene de onde handlinger, som blir kænte!

Sannæs.

De beruser mig og bortfører mig –!

Valborg (*stærkt*).

Tror De, dette er smiger, så lad os gøre en prøve! Advokat Berent er kommen. Han tilhører ikke alene landets beste selskab, men han er det overlegen. Skal vi æske hans dom? Jeg skal, uden at røbe noget, skaffe Dem den straks!

Sannæs (*hænrevet*).

Jeg behøver ingen annens dom æn Deres.

Valborg (*ligeså*).

Ikke sant? Blir De først tryg på min kærlighed, –

Sannæs (*afbrydende*).

– så vil alt det annet være småt, intetsigende –, og *den* skal i en

håndvending kunne lære mig alt, jeg mangler!

Valborg.

Se på mig!

Sannæs (*tagende hendes hænder*).

Ja!

Valborg.

Tror De, jeg nogensinne vil skamme mig ved Dem?

Sannæs.

Nej, jeg tror ikke!

Valborg (*bevæget*).

Tror De, jeg holder af Dem?

Sannæs.

Ja! (*synker i knæ*).

Valborg.

– dybt nok til, at det vil vare livet ud?

Sannæs.

Ja, ja!

Valborg.

Så blir De hos mig, og vi slår vagt om de to gamle, og vi afløser dem, når herrens time slår. (*Sannæs slipper her hendes hænder og brister i gråd*).

Tjælde (*som er kommen in på kontoret med Berent, hvæm han viser hovedbogen, slår tilfældig øjnene op og ser de to. Han læner sig ud ad vinduet og spørger sagte*).

Valborg, hvad er det?

Valborg *(stille).*

Det er Sannæs og jeg, som er blevne forlovede.

Tjælde.

Er det muligt! *(til Berent, som er fordybet i bogen).* Undskyld! *(iler ud ad kontoret til venstre).*

Sannæs *(hvis bevægelse ikke har ladet ham høre noget, rejser sig).*

Tilgiv mig! Kampen har været for lang og for hård; det overvælder mig! *(han vænder sig, fræmdeles i stærk bevægelse).*

Valborg.

Sannæs, lad os gå in til mor!

Sannæs *(i baggrunden og bort-vænt).*

Jeg kan ikke, frøken, – De må vente –

Valborg.

Der kommer de jo!

Syvende møde.

De forrige. Tjælde. Fruen. Signe (senere). (Tjælde triller sin hustru in; Valborg iler mod dem og kaster sig for sin mor).

Fruen *(sagte).*

Herren være takket og lovet! –

Tjælde *(går hæn til Sannæs, tager ham og omfavner ham).*

Min søn!

Fruen.

Så det var derfor, Sannæs vilde rejse! Sannæs!

(Tjælde leder ham hæn, han knæler og kysser hennes hånd, rejser sig straks og går atter op i baggrunden for sig selv).

Signe *(kommer).*

Mor, nu er alt færdigt!

Fruen.

Ja, her også!

Signe *(som har set sig om).*

Er det muligt!

Valborg *(mod hende).*

Tilgiv mig, at jeg intet har sagt. Men jeg visste, hvilken kamp her forestod, – det havde jo også nær glippet! – og det, man er uvis på, fortæller man nødig.

Signe.

Ja, *du* har gæmt dig godt!

Valborg.

Det er en lang lidelse, jeg har gæmt, intet andet!

Signe *(kysser hende og hvisker nogle ord; vænder sig derpå).*

Sannæs! *(imod ham)*. Så vi skal være svoger og svigerinne?

Sannæs *(forlegen).*

Frøken, – De –

Signe.

Men så er det jo ikke længer "frøken" og "De"?

Valborg *(efter).*

Det må du ikke undre dig over. Han siger også "frøken" til mig.

Signe.

Det kan han da ikke, når I blir gifte?

Fruen *(til Tjælde).*

Men hvor blir vore venner af?

Tjælde.

Advokaten er på kontoret. – Der står han!

Berent *(som ses i vinduet med lorgnet).*

Nu skal jeg straks komme på lykønskings-besøg med min væn Jakobsen.
(går).

Valborg *(træder hæn til sin far).*

Far!

Tjælde.

Mit barn!

Valborg.

Uden hin dag havde vi ikke denne.

(Tjælde trykker taus hennes hånd).

Ottende møde.

De forrige. Jakobsen. Berent.

Tjælde.

Må jeg forestille min datter Valborgs forlovede, hr. Sannæs. *(Der hilses).*

Berent.

De har min højagtelse for Deres valg, frøken, – og jeg lykønsker hele huset til en sådan svigersøn.

Valborg (*triumferende*).

Sannæs!

Jakobsen.

Må også jeg, skjønt jeg er en simpel mand, sige, at gutten har været forælsket i Dem, fra han stod til konfirmationen, – tidligere kunde det ikke være. Men nej, så sannelig, om jeg havde tiltrod Dem så megen forstand, at De havde taget ham.

(*Latter*).

Fruen.

Her er én, som hvisker, at maden blir kold.

Signe.

Må jeg på mors vegne føre hr. advokaten til bords?

Berent (*tager armen*).

Det er mig en ære! – Men brudeparret foran!

Valborg.

Sannæs –?

Sannæs (*tagende armen, hvisker, idet de går*).

Tænk, at jeg holder Deres arm!

(*Berent og Signe efter; Jakobsen efter dem*).

Tjælde (*idet han skal trille sin hustru, stanser, bøjer sig over henne*).

Nanna, nu har vi fåt livet lagt på sanhedens grun. Nu føler jeg vælsignelse

over vort hus.

Fruen.

Henning!

(Tæppet faller).

Noter:

n1. *Forfatternote*: Jakobsen bryder på dialekt; især bruger han ofte diftonger for enkelt vokaler.

Bjørnstjerne Bjørnsons *En fallit* er lastet ned gratis fra bokselskap.no